

ÚJKELET

..... Izraeli magyar nyelvű független havilap

külföldi & itthoni **HÍREK**

Programajánló

Kultúra & Szabadidő

RECEPT

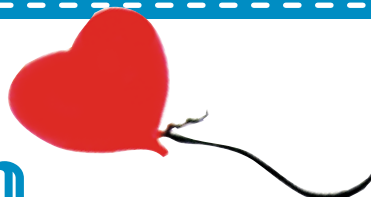

Pészach, Jom Haacmaut, Jom Hazikaron HÁROM ÜNNEP, EGYETLEN ÜZENET

GRAFIKA: BANKSY MŰVEI A BIZTONSÁGI FALON

Független nemzet - Szabad lélek

Pészachkor búcsút mondunk az izraeli-ták egyiptomi rabságának, a függetlenség napján üdvözljük az újkori állam megalapítását, az emlékezés napja pedig eszünkbe juttatja: a szabadságot – ahogy az életben semmit sem – nem adják ingyen. Mi a szabadság ára? Azt mondják, a

Pészach első napján beköszöntött omer-számlálás 49 napja során ideális esetben egyfajta éber önvizsgálaton megyünk keresztül – az Új Kelet szerzői így ebben a hónapban személyes történeteken és univerzális igazságokon keresztül mesélnek arról, kinek mit jelent a függetlenség.

Megalkuvó szabadság pedig nincs

„A szabadságom nem pusztán abból áll, hogy úgymond alapbeállításként mentes vagyok valamely diszkriminatív korláttól, tehát megillet a törvény előtti egyenlőség, ugyanazért a bérletért ugyanazokat az üléseket foglalhatom el a villamoson, járhatok ugyanarra az egyetemre, ugyanabba az étterembe, mint bárki más. A szabadságom immanens része, hogy válaszolhatok, kikérhetek magamnak, lehetőségem van véleményt alkotni és ellenkezni. Izrael állam léte és legfőbb funkciója az én szememben ugyanerre a felismerésre épül.”

Ceglédi Zoltán írása a 8. oldalon.

Kis ország, hatalmas elmék

Izrael nem véletlenül nevezik startup nemzetnek. Nemrég négyrészes sorozat készült a fiatal vállalkozások, izgalmas találmányok és egyedi összefogások világáról. A filmben zsidók, keresztények, muzulmánok, új bevándorlók és

öreg patrióták mesélnek az innovációs szcéna vívmányairól, miközben kicsit az ember és ember, szubkultúra és szubkultúra közötti konfliktusok békés megoldásait is igyekeznek felfedezni együtt.

Cikk a 15. oldalon

FOTÓ: VS.HU

A TARTALOMBÓL:

Kék-fehér gondolatok

Frank Peti és az izraeli zászló (6. oldal)

Európa ismét csatát veszített

Avi Ben Giora cikke (7. oldal)

Boldog születésnapot, Izrael!

Róna Aser írása (8. oldal)

Fehér város, színes kínálat

Tel-avivi gasztró körkép (12. oldal)

Függetlenség Haifán

Schnapp Lea írása (14. oldal)

A kabbala nem vallás

Vadász Éva interjúja (17. oldal)

Mi teszi a zsidót?

Kristóf Juli a betérésről (22. oldal)

Offshore- botrány

**TÖBB SZÁZ ISRAELI
CÉG IS ÉRINTETT**

Körülbelül hatszáz izraeli vállalkozás és nyolcszázötven részvényes neve szerepel az offshore cégek alapításával foglalkozó panamai jogi vállalkozás, a Mossack Fonseca irataiban.

A prominens nevek között megtalálható Jakob Weinroth ismert szátrüggyvéd is, akit 2009-ben pénzmossással vádoltak, de kétéves jogi csatározás után tisztázta magát a vádak alól.

Szintén rajta van az érintettek listáján az a Dov Weissglass nevű ügyvéd, aki egykor Ariel Saron néhai izraeli miniszterelnök tanácsadója és irodavezetője volt, és aki a Háárec megkeresésére közölte: társával ügyviteli okokból volt kénytelen offshore céget létrehozni, de a törvényes utakat betartva minden jövedelméről tájékoztatta az izraeli adóhatóságot.

A Bank Leumi és a panamai jogi cég között is élénk levelezés folyt a kiszivárgott iratok szerint. A dokumentumokban elsősorban a pénzintézet Jerseyben lévő fiókját említik, amelynek felszámolását tavaly októberben jelentették be. Az amerikai adóhatóság tavaly decemberben vizsgálatot folytatott a bank ellen, majd másfél milliárd sékeles bírságot szabtak ki rá amerikai ügyfelek jövedelemadó-csalásának segítéséért, de ez az ügy nem kapcsolódott a Jerseyben megszüntetett képviselőéhez.

MTI

Gyűjtő vásárol

.....
régi IWC
Schaffhausen,
Patek Philippe
karórákat
+972 (54) 584 2310

Ál-rabbi Lengyelországban

ÉVEKIG VOLT POZNAN VÁROS RABBIJA

Poznani iskolákban beszélt a judaizmusról és zsidó istentiszteleteket is tartott az a férfi, akiről kiderült, hogy egyáltalán nem rabbi, írja a BBC a lengyel médiára hivatkozva.

A férfi azt állította, hogy Jacoob Ben Nistellnek hívják, és az izraeli Haifáról érkezett, azonban kiderült, hogy a neve valójában Jacek Niszczota, katolikus, és egyébként szakács, aki szőke haját és szakállát is befestette feketére.

A Glos Wielkopolski lap buktatta le a férfit, miután szerepelt egy tévéinterjúban, valaki pedig felismerte szülővárosában, Ciechanowban. A magát rabbinak kiadó férfi azóta felszívódott.

Alicja Kobus, a poznani zsidó közös-

ség vezetője azt mondta, hogy fel sem merült bennük, hogy le kéne ellenőrizni a férfi személyazonosságát. Mint mondta, egyébként még becsüli is az elszántságát, hogy többek között izraeli rádiókat hallgatva megtanult héberül, és senkinek nem okozott kárt, egyetlen zlotyt sem fogadott el a munkájáért.

Index

Netanjahu Moszkvában

A GOLÁN-FENNSIKRÓL IS SZÓ ESETT

Az orosz és az izraeli hadvezetés közötti koordinációs mechanizmus és a Golán-fennsík hovatartozása is szóba került a kétoldalú találkozó.

Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök Moszkvába látogatott a múlt héten, hogy tárgyalásokat folytasson Vlagyimir Putyin orosz államfővel a szíriai konfliktus kapcsán. Izrael aggódva figyel az északkeleti határai mentén kialakult helyzetet, ugyanis a de facto Izrael államhoz tartozó Golán-fennsík túloldalán a kormányerők mellett a mérsékeltnek tartott szunnita lázadók és az Iszlám Államnak is stratégiai pozíciói vannak. Netanjahu hangsúlyozta, hogy a vitatott hovatartozású területek izraeli kézen kell maradnia, és továbbra is mindent meg fognak tenni annak érdekében, hogy a régióban ne jöhessen létre terrorgóc, amely kővetlenül is veszélyeztetné a zsidó állam biztonságát. Az izraeli légierő az elmúlt időszakban többször is bombázta a határ szir oldalán fekvő iszlamista bázisokat, valamint a Hezbollah Szíriában harcoló egységeit.

Putyin és Netanjahu megbeszélésének középpontjában az orosz és az izraeli légierő közötti esetleges incidensek megakadályozására létrejövő mechanizmus állt. A folyamatos ko-

ordinációra nagy szükség van, mivel az orosz vadászgépek a Golán-fennsík körzetében is aktívak, ez pedig a két haderő közötti kommunikáció hiányában magában hordozná a nem kívánt konfrontáció lehetőségét. Szóba került a szíriai konfliktus jövője és a genfi béketárgyalások fejleményei is. Izrael érdeke, hogy megszűnjön Irán, a Hezbollah, valamint az Iszlám Állam jelenléte Szíriában.

Az Irán által támogatott Hezbollah megerősödését Izrael komoly biztonsági kihívásként értékeli. A szíriai konfliktus következtében jelentős erőforrások kerültek a szervezet kezébe, és egyes elemzők szerint egyedül az izraeli légitámaszpontok akadályozták meg a Hezbollahot abban, hogy tömegpusztító fegyverre tegyen szert. A szervezetnek azonban sikerült nagymértékben növelnie rakétaarszenálját. Az izraeli hadsereg egyik magas rangú tábormoka szerint a százezret is meghaladja a Hezbollah kezében lévő, különböző hatótávolságú rakéták száma. Izrael eddig nem látott kemény-szerű válaszcsoporttal fenyegette meg a radikális szervezetet a napokban, amennyiben fegyveres összetűzésre kerülne sor.

Magyar Idők – Bakodi Péter

Zsidó fiatalok támadtak palesztinokra

BEISMERTÉK TETTÜKET

Beismerték a palesztinok ellen elkövetett bűntetteiket a Sin Bét által elfogott zsidó terroristacsoport tagjai.

A palesztinok elleni gyűlölet-bűncselekmények gyanúja miatt hetekkel ezelőtt elfogott hat ciszjordániai telep fiatal bevallotta, hogy Ramallah környékén autókat gyűjtött fel, továbbá palesztin házakra dobott Molotov-köteket és könnygázgránátot.

Az őrizetbe vettek egyike huszonegy éves, ketten-ketten húsz és tizenhét évesek, és van köztük egy tizenhat éves fiatal is. A csoportból három testvérek, és egyikük katona.

Az ügy központi szereplője egy tizenhét gyermekes család Nachliel telepese faluban, a három elfogott testvér apja a falu szélsőségesen jobboldali vezetéről ismert rabbi.

A nyomozás eredményei szerint a csoport hosszú időn át tevékenykedett: 2014-ben felgyújtottak egy palesztin autót, 2015-ben bittal ütlegeltek és könnygázsprayt fújtak egy palesztinra, tavaly év végén pedig egy palesztin faluban gyújtóbombát, egy másikban pedig könnygázgránátot dobtak palesztin lakóépületekre.

A vádlottak ügyvédjei tiltakoztak a médiában, mert a nyomozás során megtagadták a gyanúsítottaktól a találkozást jogi képviselőikkel, a Sin Bét viszont hangsúlyozta, hogy a beismerések kicsikarásához nem alkalmazott erőszakot a terrorcsoport tagjaival szemben.

MTI/Index

FOTÓK: ERECPRESS, MTI

Pészach Izraelben

DUGÓK ÉS RENDEZVÉNYEK

Vasárnap, chol hamoed első napján több tízezer izraeli kelt útra, hogy a különböző nemzeti parkokban, szabadtéri rendezvényeken ünnepeljen. A legnépszerűbb célpontok: Ein Gedi, Ein Feskha, a Caesarea, az Eskol és a Gan Haslosa Nemzeti Park. A Galil és a Golan erdei is kirándulóktól voltak hangosak, a Goren Park, a Gilboa erdő, a Menase Bioszféra rezervátum szintén sok izraelit vonzott. A tengerparton és a Kineret strandján szinte lépni sem lehetett. A Jordán folyónál fekvő Indie Park szintén zsúfolásig megtelt.

Haifán ezekben a napokban zajlik a 26. Nemzetközi Gyermekszínház Fesztivál, csaknem kétszáz előadással, a Karmel-hegyi auditoriumban és környékén pedig utcai performance-ok, workshopok, táncfesztivál várja a látogatókat. A héten a haifai múzeumokba, kiállítóhelyekre és az állatkertbe is ingyenes a belépés.

Sivan Erush / Erecpress

Szabadlábon Dima al-Wawi

**A LEGFIATALABB BEBŐR-
TÖNZÖTT PALESZTIN**

A 12 éves Dima al-Wawit februárban vették őrizetbe emberölési kísérlet miatt, de végül nem kellett letöltenie a teljes, kiszabott négy és fél hónapos börtönbüntetést.

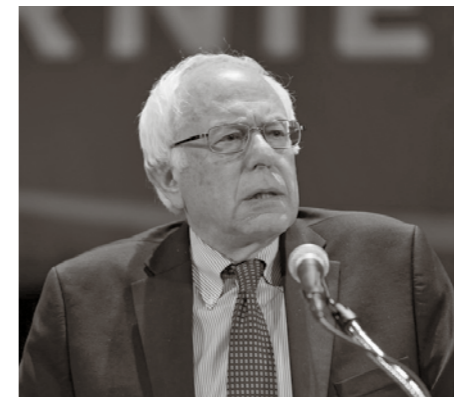
A palesztin lányt február 9-én tartóztatták le, amikor a Karmeel Cur nevű, izraeliek lakta ciszjordániai településre egy késsel felfegyverkezve hatolt be, és egy kérdésre azt felelte, hogy zsidókat jött ölni. Al-Wawi beismerő vallomást tett, ezért csak négy és fél hónapra ítélték, de ezt sem kellett letöltenie, mert a fellebbezését elfogadták, és korábban szabadult.

A lányt azért ítélték el, mert a megszállt Ciszjordániában érvényben lévő izraeli katonai jogszabályok szerint már 12 éves korú palesztin gyerekek is börtönbe kerülhetnek, míg izraeli területen 14 év az alsó korhatár. Al-Wawi kiszabadulását népes rokonsága körében ünnepelte Hebron melletti lakóhelyén, Halhouiban.

vs.hu – Inkei Bence

Bernie Sanders interjú

A PALESZTINOKRA JOBBAN ODAFIGYELNE

Izrael aránytalan erővel lépett fel Gázában 2014-ben, és ha a palesztinokkal nem bánnak méltóságteljesen, akkor nem lesz békeesség a régióban – jelentette ki Bernie Sanders vermonti demokrata szenátor, Hillary Clinton vetélytársa az elnökjelöltségért folyó küzdelemben.

Sanders a CNN hírtelevízióknak adott interjút, a riporter csak az izraeli politikával kapcsolatos híreket, mint a legtöbb amerikai politikus. „Akár zsidó az ember, akár nem, én szeretném remélni, hogy ebben az országban minden egyes ember látni akarja a végteleen háború nyomorúságának végét a Közel-Keleten” – emelte ki.

A szenátor szerint az Egyesült Államoknak támogatnia kell Izraelt, de nem szabad figyelmen kívül hagynia azt sem, hogy a palesztin népnek milyen kihívásokkal kell megküzdenie. „Természetesen támogatni fogjuk Izraelt, de közben nem szabad nem tudomásul vennünk a palesztin nép gondjait Gázában: a szegénységet, a munkanélküliséget, közösségük lélekszámanak megtizedelését” – fogalmazott a demokrata politikus. S

hozzátette: nem lehet csak Izrael szükségletei miatt aggódni, a térségben élő valamennyi nép szükségleteire oda kell figyelni.

MTI

Korlátozták a bankárfizetéseket

CSÖKKENI FOGNAK A KÜLÖNBSEGEK

Nem kaphat többet egy bankvezér, mint amennyi a legalacsonyabb fizetésű alkalmazott béérének 35-szöröse. Törvényt hoztak erről.

A Kneszet ellenszavazat nélkül jóváhagyta, hogy korlátozzák a bankárfizetéseket az országban. A törvény előírja, hogy a pénzügyi szektorban egyetlen menedzser fizetése sem haladhatja meg az általa vezetett intézményben legrosszabbul fizetett alkalmazott béérének 35-szörösét, és semmiképp sem lehet több évi 2,5 millió sékelnél. A törvény hat hónap múlva lép életbe.

Az izraeli bankszövetség szerint a törvény szétzilálja a munkakapcsolatokat, és a szövetség szóvivője jelezte, hogy valószínűleg a legfelső bírósághoz fordulnak. Egyes kommentárok „példálatlanul szigorú populista intézkedésről” beszélnek.

A bankvezérek fizetése sokszor el-

Haredik perelték az államot

**HIÁNYOS OKTATÁSRA
PANASZKODNAK**

Izrael állam jogi képviselői elutasították egy volt ultraortodox zsidókból álló csoport kártérítési követelését, amelyet a csoport tagjai arra alapoznak, hogy iskoláikban nem tanították őket közismereti tantárgyakra – jelentette az izraeli katonai rádió hétfőn.

Az ultraortodox vallásos életmódot elhagyó 52 izraeli egyebek között azt kifogásolja, hogy diákkorukban az állami iskolákban nem tanították őket a törvényben egyébként megkövetelt közismereti tantárgyakra, és ezért – például megfelelő matematikai ismeretek és angol nyelvtudás nélkül – nehézségeik vannak a munkaerőpiacon. Állami pénzügyi jóvátelet követeltek oktatásuk hiányosságaiért.

Az állam jogi képviselői elutasították a kártérítési igényt. Az állam első körben bírósági procedúra nélkül próbálja meg semmissé tenni igényüket, arra hivatkozva, hogy a beadványban szereplő ügyek jelentős része a törvény szerint már elavult. A jogi indoklásban ugyanakkor azt is közölték, hogy ha a bíróság mégis megítélné a jóvátételt, akkor azt peres úton áthárítják a szülőkre és az érintett oktatási intézményekre, ugyanis az állam álláspontja szerint ők viselik a jogi felelősséget a szóban forgó kérdésben.

Az állami indoklás szerint egyrészt a szülők szabadon választották gyermekeiknek a közismereti tudást nem adó intézményeket más, azokat is tanító iskolák helyett, másrészt az ultraortodox iskolák a felelősek azért, hogy az oktatási törvény követelményeit megszegve nem tanították az adott tárgyakat.

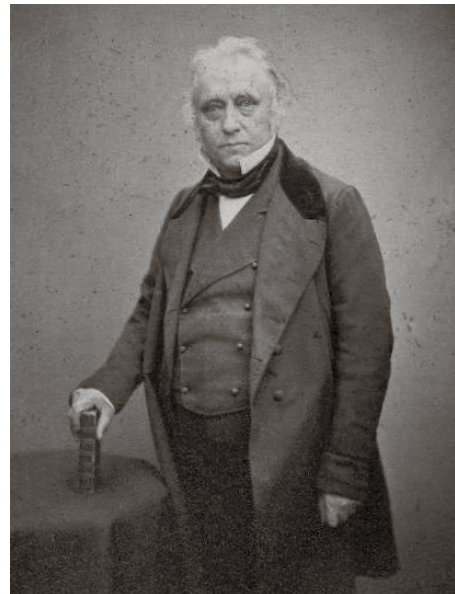
A csoport már felelt is az állami válasza: nem fogadják el a felelősség áthárítását, mert szerintük az állam felelősséggel tartozik törvényeinek végrehajtásáért, és költségvetési támogatásban részesíti az érintett iskolákat, annak ellenére, hogy azok figyelmen kívül hagyják az oktatási törvényt.

MTI/Shiri Szusza

A szabadság szónokai

10 IDÉZET A FÜGGETLENSÉGRŐL

„Ha szabad akarsz lenni, légy fegyelmezett ember, de soha ne ellenőrizd magad – tanítja a bölcs rabbi egy régi kabbalista mesében. – Szabályok helyett a megértés legyen az egyetlen törvényed.” Az Új Kelet szerkesztői – elrugaszkodva a zsidó szubkulturától, ám szorosan kapcsolódva a Pészach és a Jom Haacmaut eseményeihez – kedvenc véleményformálóikat trombitálták össze a szabadság színpadára.

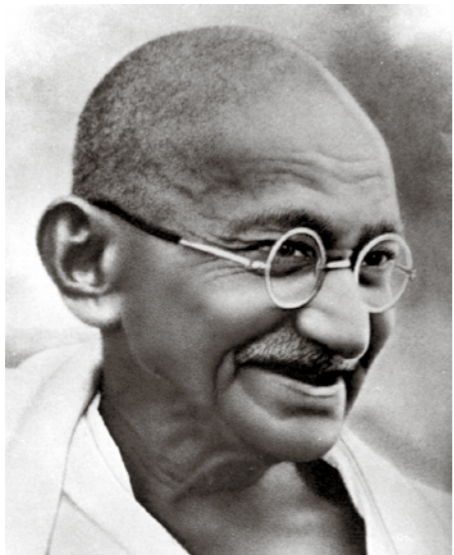
„A szabadság végső, érett gyümölcse a bölcsesség, mérsékletesség és könyörület. Közvetlen következménye viszont gyakran borzalmas bűn, tobzódó tévelygés, kétkedés a legnyilvánvalóbb, vakhit a leghomályosabb dolgokban. Ellenfelei éppen e válságos időszakban szeretik közszemlére állítani a szabadságot... ha az efféle nyomorult álokoskodás diadalt aratna, soha és sehol szerte a világon nem épülne jó ház, nem alakulna jó kormányzat.”

Thomas Babington Macaulay

„Rabszolga az, ki arra vár, hogy felszabadítsák.”

Ezra Pound

„Szabadságot szenvedés nélkül nem lehet kivívni.”

Mahatma Gandhi

„Mindazokhoz, akiket kirekesztettek a børszínűk, vallási meggyőződésük, a művészi kifejezésük, nemük vagy szexuális beállítottságuk miatt! Forradalmat akarok indítani, de senki nem vesz komolyan. Ha fekete lennék, komolyan vennének? Ha arab volnék egy gránáttal kezemben, komolyan vennének? Ha katonai ruhát viselnék egy AK45-össel a hátamon, komolyan vennének? A véleménynyilvánítás szabadsága úgy tűnik, csak egy jó szlogen.”

Madonna

„Szabadság és költészet lényegileg ugyanaz. Hogyhogya lényegileg? Nem úgy, ahogy a rabszolga már nem vezetheti el a szabadságát, vagyis bizonyos szempontból szabadabb, mint a szabad.”

Franz Kafka

„Az emberek túl korlátozottak ahhoz, hogy valójában szabadok lehessenek! Saját magukat kötik gúzsba, önmaguk emelnek falakat maguk köré. Kiközösítik azokat, akik megpróbálnak kitörni, levetni ezeket a láncokat. Ez az ő biztonságuk.”

Jim Morrison

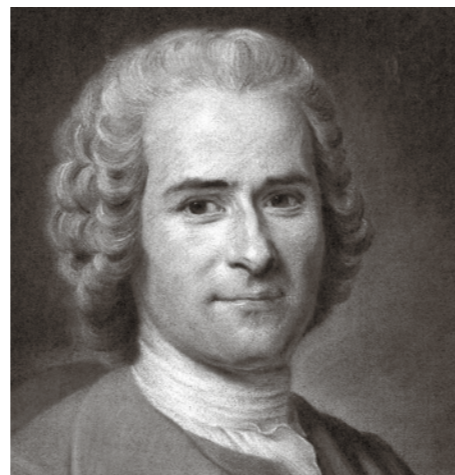
„A szabadság csak egy másik szó arra, amikor nincs semmi vesztenivalód.”

Janis Joplin

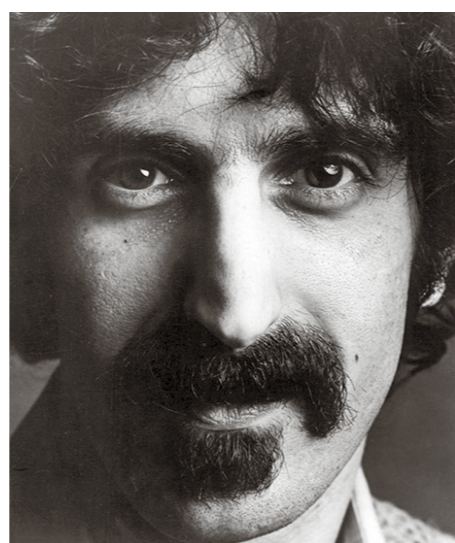
„A lelked szabad akar lenni, de a szabadság veszélyes. A szabadságban nincsen biztosíték. A szabadság nem nyújt biztonságot. A szabadság nem más, mint borotvaélén sétálni – minden pillanat veszélyes, küzdelmes az út. Minden pillanat kihívás az ismeretlentől. Olykor túl forró, olykor túl hideg, és nincs ott senki, hogy vigyázzon rád.”

Osho

„Sohasem hittem, hogy az ember akkor szabad, ha azt teheti, amit akar: inkább akkor, ha soha sem kell megtennie, amit nem akar.”

Jean-Jacques Rousseau

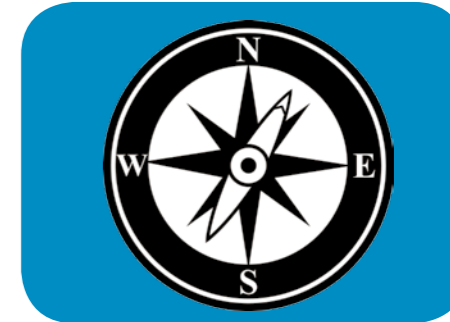

„A szabadság illúziója egészen addig tart, amíg hasznot hoz. Attól a perctől kezdve, hogy túl költséggé válik az illúzió további fenntartása, lebontják a díszletet, elvonják a háttér-függőnyt és láthatóvá válik a színház (csupasz) téglafala.”

Frank Zappa

A szabadság nevében

A FŐSZERKESZTŐ JEGYZETEI A FÜGGETLENSÉG MARGÓJÁRA

Bár még javában tombol a pészachi örület, már egy újabb ünnepre készülünk – hamarosan beköszönt Jom Haacmaut, a függetlenség napja. Ilyenkor az ember méltóságát, az egyén gondolkodáshoz és cselekvéshez való jogát elnyomó hatalom ellen folytatott küzdelemre emlékszünk – és bár az államilapítás eseményeit sokan csupán a történelemkönyvekből ismerjük, manapság, amikor a Közel-Keleten ezrével mészárolnak le ártatlan embereket a vallás és az erkölcs nevében, mindannyiunknak emlékeznünk kell rá: valójában mind szabadságharcosok vagyunk.

Zsenge tini koromban őszintén hittem, hogy mire harminc lesz, egy nyíltan homoszexuális politikus, tanár, vagy pap, vagy egy transzsexuális operációjának története már rég nem döbbsz majd le senkit. Erre nemhogy a meleg családhoz való joga, de lassan a házasság előtti szex is tabu – még heteroszexuális kapcsolatokban is. A tel-avivi buborékban kívül nem könnyű boldogulni, ha az ember más – márpedig egy kicsit mindannyian mások vagyunk. Lapszámmunk könyvajánlójában Vekerdy Tamás mondja: amint egy kisebbséget bántani kezdenek, lelki és sorsközöség kell vállalnunk. Ehelyett épp az ellenkezőjét tesszük – a társadalmunk belépett egy időgéphez, és repül valahová, de senki sem tudja, hová. Am ez az időgép nem működik. Ki kell szállni belőle és elkezdni élni, itt és most.

Azt feltételezni, hogy ha a homoszexuálisok, vagy bárki, aki a „nagy-könyvben megírttól” eltérő életet él, nem borzolja tovább a kedélyeket, akkor majd boldogabb lesz a nemzet, és több munkahely lesz, és kevesebben fognak éhezni, és nem lesz bűnözés, és mindenki kap ajiba egy okostelefont, azt hiszem, tévhit. Ha bárki azt gondolja, hogy az ő személyes kis tere hatalmasabba tágulna azzal, ha a cigányok, meleg, zsidók, törökök, kinaik, kóbor kutyák, prostitúáltak, zsinagógába nem járók, és mindenki, aki „nem pont olyan, mint én” egyszer csak eltűnne a Föld színéről, az nagyon veszélyes állapotban van – lelkiileg. A forradalom, amire emlékezünk, azért volt szükséges, mert az emberek tudatukra ébredtek, és rájöttek: szabadnak lenni nem „luxus”, nem betegség, nem divathóbort és semmiképpen sem tabu téma. A szabadság mindannyiunk vesztésének joga és kötelessége.

Amikor szabadságról beszélünk, gyakran összekeverjük a „Szabadon akarom élni az életemet” és az „Azt akarom tenni, amit én akarok” motívókat. Szólásszabadságot követelünk, amikor csak tehetjük – ám amikor valaki nem ért egyet velünk fontos kérdésekben, hirtelen a „szabadságnál” fontosabb lesz a saját igazunk. Micsoda furcsa csapda, igaz? Elvárjuk a „szabadságtól”, hogy a mi oldalunkra álljon a vitában, miközben a másik, más véleményen lévő fél szabadsághoz való jogát megkérdőjelezzük. Pedig a szabadság nem áll egyetlen oldalra sem. Mindenkinek, aki szabadságharcosnak nevezi magát, észben kell tartania: maga a fogalom nem kapcsolódik ahhoz, hogy mi a jó és mi a rossz. Állatkinzók, homofóbok, antiszemita csábíthatják a „szabadságot” a maguk oldalára, mondván: „jogukban áll gyűlölni”, a szabadság nevében.

A mai Kabbala Központ alapítója, Rav Berg azt szokta mondani: „Mindent tolerálok, kivéve az intoleranciát.” Ez a mi közös bolygónk, földrésznünk országunk is, és örömmel osztozunk rajta mindenivel. De az nem fair, hogy azért kell félelemben élnünk, mert a többség retteg mindenkitől, aki

FOTO: SALAMON SÁRA

más, mint ő – hiszen arra emlékeztetjük őket, hogy a világ nem fekete-fehér. A homofóbia, antiszemitizmus, bigott vallási fanatizmus, fajgyűlölet nem más, mint egy kifogás arra, hogy a saját korlátaik közé zárva élő embereknek ne kelljen egyéni látásmódot kialakítaniuk, és a választás nehézsége nélkül megmaradhasanak szűk kis világukban. Ideje feladni az édes hibáztatást, ujjal mutogatást és mérgező kényelmet. A saját sorsunk irányítójának születtünk, és az életünk társ-teremtőjének kell lennünk.

Pészachkor felidézzük, ahogy a Vörös-tenger kettévált, az izraeliták pedig hosszas rabszolgasors után elhagyták Egyiptomot. Az ünnep mindannyiunknak lehetőséget ad arra, hogy – ahogy a Bibliában az izraeliták – mi magunk is megszabaduljunk a rabszolgatorstól, amely nem más, mint a saját egónk diktálta materiális világnézet. Egyiptom a Materiális Világot képviseli, az izraeliták pedig a Spirituális Szellem kódjai, hiszen teljes bizonyossággal vágtak neki a tengernek, lemondva a

szolgárol „kényelméről”. Egyiptomban volt mit enni, volt hol aludni – a sivatag pedig mindez nem mondható el. A történet valójában nagyon egyszerű üzenetet hordoz: ha nem szolgáljuk tovább az Önző Ént, csodákra vagyunk képesek. Pészachkor minden negatív energiától, anyagi és spirituális gáttól meg akarunk szabadulni. Ahhoz azonban, hogy a szabadságnak helye legyen, el kell távolítanunk a belső rendtelenséget és a gazok helyére új magvakat ültetünk.

Ebben a hónapban arra biztatom az olvasóinkat, hogy álljanak embertársaik mellé – borszintől, vallástól, szexuális vonzalomtól függetlenül. Mindenkit arra bátorítok, aki nem akar szellemileg uniformizált országban élni, hogy beszéljen az álláspontjáról a barátokkal, rokonokkal, kollégákkal, és kerüljünk közelebb egymáshoz – ezen keresztül pedig önmagunkhoz.

Szabadnak lenni nem könnyű. Az izraeliták is visszavágytak az egyiptomi rabszolgaságra az aranykálkákat, amelyek talán könnyebb életet biztosíthatnak – ám rabságra ítélnék minket. Köszönöm, hogy ebben a hónapban is az Új Keletet választották olvasóink. Szívvel remélem, hogy épp olyan szeretettel olvassák majd, amilyen nagy szívvel szerkesztettük. Toda raba és chag sameach szerzőinknek, munkatársainknak, hirdetőinknek és természetesen mindenkinek, aki lapszámról lapszámmra velünk tart. ■

Steiner Kristóf
whitecityboy.com
facebook.com/SteinerKristofOldala

HOL SZEREZHETŐ BE AZ ÚJ KELET?

Az Új Kelet minden hónap utolsó csütörtökén jelenik meg, és előre megrendelhető Izrael legnagyobb könyvtárához, a Steimatzykban. A kasszáján bárki jelezheti, hány példányra tart igényt, és hosszú távon is a hozzá legközelebb eső üzletbe kérheti a lapot. További információ az egyes üzletek közvetlen elérhetőségéről a Steimatzyk központi számán: **1-700-70-66-00** (Izraelből), mail cím: service@steimatzyk.co.il

A lap emellett számos kioszkba és lottózóba is bekerülhet – arra biztatjuk olvasóinkat, hogy lakóhelyükhöz, munkahelyükhöz közeli kioszkban adjanak le rendeléseket. Kik tavaló év közepén fizettek elő az újságra, továbbra is rendszeresen kapják azt – új előfizetéseket azonban egyelőre nem áll módunkban regisztrálni, ezért köszönjük a türelmet és a megértést. Magyarországi terjesztés, szponzoráció és együttműködések kapcsán várunk ötleteket, érdeklődőket, segítőkészeket és barátokat – elektronikus levélcímlünk: ujkelet@gmail.com

Praktikus információkkal, kollaborációkkal és hirdetésekkel kapcsolatos kérdésekkel bárki fordulhat bizalommal az Új Kelet felelős szerkesztőjéhez, Salamon Sárahoz: **052-797-1655** (Izraelből), **00-972-52-797-1655** (Magyarországról).

Miénk-e még a zászló?

KÉK-FEHÉR GONDOLATOK

Amikor húsz évvel ezelőtt alijáztam, a függetlenség napja előtti landolást követően az ország vidám zászlórengetéggel fogadott, aztán évről évre – lassan, de biztosan – egyre csökkent a zászlóval ünneplők száma, míg tavaly már én sem raktam zászlót a kocsimra. A munkahelyemen én bírtam a legtovább.

.....frankpeti.....

Legutóbb még Jeruzsálem – rendszerint nemzeti lelkesedéssel feltűtácín is csak néhány autó volt felzászlózva. Tel-Aviv felé utazva tovább fogytak a lobogók, és ha néhány önkormányzat rutinból nem tűz ki pár darab zászlót, nehéz lett volna észrevenni, hogy a függetlenség napját ünnepeljük. Nem kell, hogy ez bárkit is megleljen, miután sok kiváló, országépítő hazafi, hős katona is nyilvánosan kifejezte az olyan nemzeti szimbólumoktól való elidegenedését, mint a katonai szolgálat vagy a szirénaszó alatti főhajtás. „Nem tiszteljük az állam jelképeit – mondták –, mert elvesztettük az intézményeibe vetett bizalmunkat, kezdve a Kneszettel egészen a rendőrségig. Ha az állam nem tisztel minket, mi miért tisztelnénk őt? Ilyen egyszerű.”

Ez magyarázná a kék-fehér zászlók tömeges mellőzését?

Ha az ország szülinapján a zászlólengetés az állammal való azonosulást hivatott kifejezni, a passzívitás a durva nemzeti retorikával szembeni láthatatlan nyugtalanságot jelentené? Vagy talán csak felnőttünk, és esetleg már nem csodának, hanem magától értetődőnek tartjuk az ország létezését?

Leginkább talán éppen annak esik nehezeze kitűzni a kocsjára a zászlót, akinek az különösen közel áll a szívéhez – mert gyorsan elkoszlik, széttépődik, elrepül.

De miért van szükség zászlóra? Hisz egy szövetszerződésben önmagában nincs értéke. Nem lenne könnyebb egyszerűen erkölcsösnek lenni, hogy mi váljunk „zászlóvá”, s magára a zászlóra ne legyen szükség többé? Hasznosabb a belső becsület tisztelete, mint az ország jelenlegi helyzetére emlékeztető megtapasosított, eltiport zászló imádata. Hisz az élet szent, nem a zászló.

Mikor a „szabadság” kiüresedett, elcsépeelt fogalomvá válik, akkor zászlókkal és jelképekkel manipuláljuk valóságunkat, hogy elfedjük ezt. Zászlólból fűgefalevél.

„Olyan zászlót lengessünk, amibe Miri Regev burkolózik?” – kérdezte valaki. Már csak ezért is talán érdemes lecsérélni a zászlót. Meg a himnusz. Nem muszáj rég idejét vesztett, jelentéssel nem bíró jelképekhez ragaszkodnunk. Készítsünk új, mindenki számára elfogadható zászlót! A zászló közepén lévő kabalisztikus magen David hexagramot – melyről ma már sok

izraeli is horogkeresztre asszociál – cseréljük le mondjuk kék olajfalevélre. Valóban a mában legjobb zsidónak lenni? Tényleg ez volna számunkra a legjobb hely? Izrael azért alakult, hogy a soá után menedéket nyújtson a zsidóknak. Hetven évvel ezelőtt a világ zsidóságának csak a fele él itt. A másik fele nyilván máshol talált menedéket. Biztos nem tudunk valami olyat nyújtani nekik, amit a hazájuk igen. Tán

vállásszabadságot, gazdasági biztonságot, nyugalmat.

A függetlenség napi zászlók hiánya azt a szakadékot is jelzi, ami a deklarativ szintű – például politikai közvélemény-kutatásokon, vagy Kneszet-választásokon nyilvánított – vélemény és az ösztönös, tudatalattit irányított tettek között húzódik. A legtöbb izraeli zsidó nyíltan vallja országára iránti feltétlen és határtalan hűségét, biztos benne, hogy Izrael békeszerető állam, és azt feleli a boldogságmérő kérdőíveken, hogy – szorosan a dánok nyomában – a felhőkben úszik a boldogságtól, de a spontán szolidaritás vizsgáján ennek az ellenkezőjéről tesz tanúbizonyságot.

A függetlenség napján nem vállalni a zászlót annyit jelent, hagyjuk, hogy az erőszakos kisebbség diktálja az életünket

Egyszerű jelek fejezik ki az érzések hitelességét, melyek gyakran ellentmondanak a politikai nézetnek is. A zászlótól való eltávolodás, a külföldi útlevelek

iránti fokozott kereslet vagy a sátras tiltakozások az ideológiai nyilatkozatoknál pontosabban illusztrálják az izraelieknek államukhoz való viszonyát.

A zászló egy márka. Az elmúlt években mintha a telepések is kizárólagosságot követelnének e márka felett. A legtöbb zavargás során zászlókba burkolóznak és a cionizmusra hivatkoznak. A zászló viselése pedig ezt a világi, nemzeti szimbólumot tá-

lesszé alakítja, ami egyfajta aberrációról áruklodik. Könnyebb az élet terheit elviselni, ha hiszünk Istenben. Vagy a zászlóban. Ha meggyőződésünk, hogy életünk értelme zsidóként élni Erec Izraelben, az ősök által megígért földön, és hamarosan eljön a Messiás. Az imakendő és a zászló keveredése logikus, kívánatos, sőt áldottá teszi az abszurd valóságot.

Talán két dolog tudja megmenteni az országot: ha az állam és az egyház szétválik, és ha Izrael felhagy a megszállással. Ha ez nem történik meg, több tízezer F-15-ös vadászgép sem fog megváltást hozni, mert olyan ellenségeink vannak, akiket nem lehet hadsereggel legyőzni. Nem megsemmisítésünkre törő nemzetekre, vagy a minket körülvevő, minden irányból egyre erősödő szélsőséges gondolatok. Azokkal „könnyen” elbánunk. A belső ellenség sokkal erősebb. Az izraeli társadalomban folyamatosan mélyül a szegények és gazdagok közötti szakadék. Izrael vallásosabb, nemzetibb és durvább lett. A cionizmus időközben nacionalizmussá vált, és jó úton halad a rasszizmus felé. Ha nem jőzanodunk ki, nemzeti öngyilkosságot fogunk végrehajtani.

A mellettünk élő nép megszállásából fakadó jogtalanságok, a telepések egy

részének gögös uraskodása felháborítóak. Vérlázító, amit ezek a huligánok művelnek a nem zsidó imaházakban. De emiatt lemondani a zászlóról, tovább-sétálni az esleettekre emlékeztető szirénaszó alatt, vagy megtagadni a katonai szolgálattól – jutalom ezeknek a fanatikus elemeknek. A függetlenségi napon nem vállalni a zászlót feladást jelent, arról áruklodik, hagyjuk, hogy az erőszakos kisebbség diktálja az életünket.

Olyan helyzet alakult ki, hogy a legtöbb jóérzésű ember kerüli a zászlólengetést, mert fenntartásai vannak ezekkel az egyre terjedő „marginális cselekedetekkel” szemben, és nem akarnak együtt mutatkozni a „nép egységét” és „Izrael szeretetét” ordítókkal.

Nem muszáj rég idejét vesztett, jelentéssel nem bíró jelképekhez ragaszkodnunk.

Szeretem az országot, de jelenlegi állapotában nehéz lenne a nemzeti lobogóval kifejezmem iránta érzett vonzalmamat. Ugyanakkor nem akarok lemondani arról a hitről, hogy lehetőség lesz – generációk álmát megvalósítva – olyan társadalmat építeni, melynek a hön vágyott szabadság, igazságosság és béke az alapja. Sajnos sokaknál az állam megalakulása előtti „izraeli álom” mára az Izraelből való kivándorlás álmává vált.

A mérsékelt tábor nem hív „zászlóra”, mert nincs zászlaja – mondjuk vezetője sincs. Persze lehet, hogy maga Ben Gurion, a gyakorlatias cionista vezető sem lengetne ma zászlót, és józan gondolatait ér kapásból áruklónak, de legalábbis valóságtól elrugaszkodott álmodozónak bélyegeznék. Menj Gázába – mondanák neki –, majd ott kijőzanodsz!

Érthetőek a zászlóval kapcsolatos fenntartások, de ne öntsük ki a fürdővizet a gyerekek. A minden zászlóban rongyot látó nem kevésbé súlyos eset a zárt osztályos, minden rongyban zászlót látónál.

Érthető, hogy nehéz szélsőséges, erkölcsstelen nézeteket vallókkal együtt zászlót emelni. De ne hagyjuk, hogy azok átvegyék az uralmat zsidó és izraeli identitásunk felett. Ne ök határozzák meg, hogy mit jelentenek nekünk ezek a fogalmak. Ne adjuk meg magunkat, fehér zászlót emelve – lemondva a benne található kékről! ■

Európa ismét csatát vesztett

MERKEL ÍGÉRGET, EURÓPA TERRORTÁMADÁSOKRA KÉSZÜL

..... Avi Ben Giora

Miközben egyre furfangosabb utakat találnak ki az Európába igyekvő menekültek, az Unió döntéshozói nagy kapkodásba kezdtek. Törökország, kihasználva az adott helyzetet, újabb zsarolási hadjáratot hirdetett.

A menekültek túlnyomó többsége először Törökországban talált menedéket, de az ott uralkodó állapotok, és a már Európa ügynevezett „jóléti” államaiba eljutott társaik mendemondái alapján pénzt és energiát nem kímélve, hamar a hátuk mögött tudták ezeket a menekülttáborokat. Az útirány ezért módosult, Olaszország és Görögország elérése lett a fő cél. Mind a két ország az Európai Unió tagja. Miért szükséges, hogy ezen országok valamelyikében érjenek partot a menekültek? Ahhoz, hogy az EU más országaiba mehessenek tovább, szükséges egy európai uniós ország pecsétes igazolása arról, hogy beléptek az EU területére. Egy időben Magyarország is célpontnak minősült, mivel tagállam, de a határzár bevezetése után felváltotta Olaszország illetve Görögország és Macedónia.

Lassanként azonban rájöttek az Unió tagországainak bevándorláspolitikai szakemberei, hogy a helyzet tartóhatatlan, és a magyarokhoz hasonlóan bizonyos határszakaszokat lezártak. Az eddig használatos útvonalak teljes mértékben átalakultak. Bulgária jelentősége is megnőtt azáltal, hogy a macedón határ sem maradt nyitva a menekültek számára. Törökország már korábban is felajánlotta segítségét az Európai Uniónak: hajlandó lenne azokat is, akiket valamelyik befogadó ország „helyhiány” miatt visszaküld. Cserébe három- és hatmillárd euró közötti uniós támogatást kér, illetve minden török útlevelel rendelkezőnek vízummentességet.

Már maga a pénzösszeg irreálisnak tűnhet, ha belegondolunk abba, hogy anno Görögország nagyságrendekkel kevesebb segítséget kért, amit csak nagy huzavona után kaphatott meg, persze állandóan módosuló feltételekkel. Törökország nem is tagja az Uniónak – de a tagság mielőbbi elnyerése is a feltételei közt szerepel. Hosszas viták és tanácskozások után úgy néz ki, hogy Európa, mint annyiszor a történelme során, kénytelen-kelletlen meg fog hajolni a feltételre előtt. Erre utalhat az a tény is, hogy Angela Merkel már tárgyalt a török miniszterelnökkel

anélkül, hogy erre felhatalmazást kapott volna a többi tagországtól.

A török állampolgárok vízummentessége az összes európai tagországba, valamint az uniós tagság egyaránt szinte teljesíthetetlen követelés. Merkel asszony hiába is próbálja győzködni kollégáit, hogy csak ilyen áron lehet valahogy úrrá lenni a hatalmas bevándorlási hullámon, illetve csak így válólsulhat meg a bevándorlás ellenőrzhetősége. Hiszen ha Törökországnak vízummentességet ad, akkor csöbörből vödörbe kerül. A menekültek túlnyomó többsége legfeljebb egy-más-

pont fogta is a segélykérést, de nem tudták eldönteni, hogy ez most valós veszélyhelyzet, avagy csak rossz vicc fiataloktól. Mire kiderült, hogy szó sincs tréfáról, már késő volt.

Hasonló események játszódtak le Párizsban illetve később Brüsszelben. A belga hatóságok tudomást szereztek arról, hogy Párizsban több merényletre is készülnek a terroristák. Ám a francia hatóságok nem kezelték megfelelően az információkat, bekövetkezett a katasztrófa. Ugyanez megtörtént Belgiumban is. A francia hatóságok értesítették a belgákat, hogy a

GRAFIKA SALAMON SÁRA

fél év alatt meg fogja szerezni a török útlevelet, és immár törvényes módon szabadon utazgálhat az Európai Unió országaiba.

Az Európában lassan mindennapos terrorizmus, ami ártatlan emberleleteket követel, tovább erősödhet. Már eddig sem okozott sok problémát a terroristáknak az európai határok átlépése. Nagyország mondhatni legális módon teszi, hiszen Franciaországban számoztató arab népeség él francia állampolgárként. A legnagyobb problémát az jelenti, hogy hiába létezik a közös európai rendőrség, az információcsere közel sem tökéletes. Egyik titkosszolgálat hiába szolgáltat adatokat, figyelmeztetéseket a másiknak, ha ott ezeket nem kezelik kellő gonddal. A párizsi merényletek előtt a francia titkosszolgálat különféle forrásokból rendelkezett információkkal arról, hogy újabb támadás lehetősége áll fent. A nem megfelelő adatkezelés miatt mégis bekövetkezett a tragédia.

Egy izraeli esetet hoznék fel ezzel kapcsolatban. Bizonyára sokan emlékeznek arra a három fiatalra, akiket arab terroristák raboltak el. Már a fogvatartóik autójában voltak, amikor egyikük a mobiltelefonján segítséget próbált kérni a rendőrségtől. A köz-

párizsi merénylet egyik fő szervezője Brüsszelben bújkál. Csak bő három hónap után fogták el. Így bőven volt ideje előkészíteni a brüsszeli repülőtér és a metrő ellen irányuló támadást. Csupán a vakszerencésének köszönhető, hogy egy rutin razzia során a belga hatóságoknak sikerült elkapniuk.

Joggal merülhet fel a kérdés, hogy mi az oka annak, hogy a terrorizmus ennyire elharapódzott Európában? Az egyik valószínű ok az Iszlám Állam (ISIS) megalakulása, a másik már kissé bonyolultabb magyarázatra szorul. Amióta az orosz illetve amerikai légitámadások támogatásával a pesmergák és az Aszadhoz hű erők is ellentámadásba mentek át, az ISIS nagy vereségeket könyvelhetett el. Annak dacára, hogy az oroszok már nem avatkoznak bele a harcokba szárazföldi erőkkel, és a csapataik nagy részét ki is vonták a térségből, némi változást sikerült elérniük a szembenálló felek közt. Létrejött valamiféle tűzszünet, bár nem teljesen úgy, ahogy a felek megállapodtak. Miután megteremtették a feltételét annak, hogy az Aszadhoz hű erők ellentámadásba tudjanak kezdeni, az oroszok úgy gondolták, a továbbiakban nincs rájuk

szükség. A latakijeit támaszpontjukon van éppen elég ember, hogy szükség esetén beavatkozzanak. Oroszország elég sokat tanult az afganisztáni fiasco után, és nem óhajt belekeveredni egy hasonló konfliktusba.

Sokan persze hajlamosak ezt egészen másképpen értelmezni. Amerika helyel-közel, de besegített az ISIS ellen irányuló harcokba. Valamiféle egyeztetésre mindenképpen szükség volt az oroszok és az amerikaiak közt, amit nem vertek nagydobra. Ennek ellenére az USA valami miatt még mindig ellenséget lát az oroszokból. Az elhíresült U32-es kémrepülőket ismét hadrendbe állították – ebben sokan a hidegháború kiújulását vélik felfedezni, úgy látják, Amerika nyomást szeretne gyakorolni Oroszországra. Gazdaságilag már több szankciót életbe is léptetett ellene. Hogy ezekre a lépésekre miért szánta rá magát? Hogy az orosz rubelt gyengítse. Ám akár mennyire is úgy fest, hogy az orosz gazdaság megyengült, ez csupán csak látszólagos visszaesés.

Van egy harmadik tényező is: Irán, valamint a Krim-félsziget. Iránnal szemben Moszkva nagyon sokáig úgy viselkedett, mint a hatvanas-hetvenes években az arab államok nagy részével. Mióta azonban kiderült, hogy Irán a nemzetközi terrorizmus legnagyobb támogatója és kísérleteket folytat balisztikus rakéták hadrendbe állítása céljából, az oroszok elkezdtek megkérdelemezni a Teheránnal fenntartott üzleti kapcsolatot. Ha ehhez hozzáadjuk a törökök kurdellenes akcióit és eleve azt a tényt, hogy ok Aszad hatalmának megdöntésén munkálkodnak, akkor ez a Kép sokkal bonyolultabbá válik. Mert Oroszország ugyanúgy tart egy atomtámadástól, akárcsak mások. Köztük persze Izrael legfőbbsképpen. Tisztában vannak azzal, hogy egy esetleges nukleáris háború micsoda veszélyekkel járna a Közel-Keleten.

Sajnos a brüsszeli merényletnek van egy eddig nem teljesen kibogozott szála. Jólétesült körök szerint a terroristák fő célja hasadóanyaghoz jutni, amiből kezdetleges, de nagyon is veszélyes „piszkos bombát” lennének képesek előállítani. Ezért Európászerte megszigorították az atomerőművek ellenőrzését.

Lassan több mint negyven év telt el a müncheni olimpiai merénylet óta. Izrael akkor figyelmeztette az egész világot, hogy ha nem lép fel hozzá hasonló keménységgel, pár éven belül szabad prédává válhat. Akkor senki sem vette ezt komolyan. Ma az akkori jóslat beteljesülni látszik. ■

Az igazi szabadság

EGY EGYEDÜLÁLLÓ FELSZABADULÁS MARGÓJÁRA

..... Róna Aser

A zsidó népet mindig is üldözték – másságunk, származásunk miatt. Egy azonban biztos, az egyiptomi kivonulás óta senki sem vette el szabadságunkat, melyet azzal nyertünk, hogy világi uralkodók helyett a Királyok Királya mellett tettük le a voksunkat.

A 'cherut' szó jelentése szabadság. Pészach ünnepére úgy hivatkozik a zsidó liturgia, mint 'zmán cherutenu' – szabadságunk ünnepe.

A Talmud siet leszógezni két fontos szempontot.

Az egyik szerint nem azért vonultak ki Izrael fiai Egyiptomból, hogy anarchiába süllyedjenek, hanem épp ellenkezőleg, közvetlenül a kivonulás után az egész nép egyhangúan magára vette a tórai parancsolatokat, ezzel elismervén az isteni fennhatóságot maga fölött; ha úgy tetszik, az egyiptomiak szolgálatából a Teremtő szolgálatába szegődtek. Akkor hol van itt a szabadság?

Nagy különbség van a két alárendeltség között. A Talmud elmondja, hogy Izrael fiai Egyiptomban nem mint nép voltak rabok, hanem mint egyének, különálló individuumok. A kivonulás és az azt megelőző tíz csapás tette őket néppé, eme új öndefiníciónak a kiteljesedése következett be a Szináj-hegyi tóraadással, amikor az újonnan született nép elfogadta saját alkotmányát. Az alkotmány első pontja pedig nem más, mint a teljes alávettség deklarálása Istennek. És ez a szabadság. Nem hús-vér királynak, földi hatalomnak, múlandó-halandó embernek szolgálni, hanem a Világ Urának, a Királyok Királyának. A zsidó nép a történelem folyamán sokszor szem elől veszítette ezt az ideált, de az események mindig emlékeztették rá őket, hogy egyedül a Mindenhatónak tartoznak engedelmességgel. Ez a tény mindig, minden korban szálla volt az uralkodók szemében, akik szerettek volna a teljehatalom birtokosának szerepében tetszelegni. A zsidók pusztá léte, a tény, hogy nekik csak egy uruk van, és rajta kívül mindenki más csak „futottak meg”

kategória lehet, a történelem összes nagyraavagyó királyát-császárat e nép ellen hangolta. Purim történetét, vagy a későbbi korok zsidóüldözéseit ez az ellenszenv láptálta. Az idő viszont Izrael népet igazolta: jól döntöttek, amikor az időn felül álló urat választottak maguknak. A birodalmak jöttek-mentek – csak a zsidó nép örök, mivel nem a múló pillanatra, hanem az időn túlra függeszti tekintetét.

A másik talmudi magyarázat azt emeli ki, hogy a zsidók, ellentétben bármilyen más néppel, felszabadulás után nem taszították szolgasorba addigi elnyomóikat, hanem beteljesítvén az isteni akaratot, végleg elhagyták sanyargatóik földjét, nem álltak bosszút rajtuk. Az emberiség története tele van efféle helycserékkel: egy nép elnyom egy másikat, majd fordul a kocka és az addig elnyomott kezekedik fölül. Nincs semmi változás, csak a szerepek cserélődnek föl. Nagy szerepsc kell ahhoz, hogy ebből az ördögi körből képes legyen egy nép kitörni. Nos, nekünk sikerült. Olyannyira, hogy a szabadság jelképe azóta

is nem más, mint a több száz éves egyiptomi elnyomás keletlen kenyere, a macesz. Az étel, amit a rabszolgáknak adnak, a héber hagyományban új tartalommal telik meg, a szabadság, de ezzel együtt a rabszolgá-múlt mementója. A Tóra többször is figyelmeztet minket arra, hogy ne sanyargassuk az idegeneket. Hogy miért? Mert rabszolgák voltunk mi magunk is Egyiptomban. Márpedig valakin uralkodni az egyet jelent a felelősséggel. A szabadság egyenlő az alávetettkel való gondoskodással. Erre tanít a Tóra. Ezért van az, hogy a 'cherut' szabadság és az 'achrajut' felelősség szavak azonos betűkből állnak, az utóbbi egy aleffel több, aminek a számértéke 1; azaz a felelősség nemcsak megegyezik a szabadsággal, hanem azt eggyel magasabb szintre emeli.

Boldogság azt látni, hogy a modern kori Izrael állama mindezen szempontokat figyelembe véve magasan kiemelkedik nem csak a környék, de szinte az egész világ országai közül. Boldog születésnapot zsidó nép, boldog születésnapot Izrael! ■

Jom Hasoá – az emlékezés napja

Gyermek-áldozatok

..... Halmos Sándor

A soá gyermekei – egy generáció, amely odaveszett a táborokban, akik túlélésüket csak a szerencsének köszönheték. Százazrek története, amelyről jó lenne többet – még többet – hallani, hogy szenvedésük soha se merülhessen feledésbe.

Az Élet menetét nézve s a sok fiataalt látva jutott eszembe, hogy a gyermekáldozatokról való kevés dokumentáció van. A valós szám talán örökre titok marad. Becslések vannak, amelyek 1,2 millió zsidó gyerekről szólnak. Átfogó tanulmányról azonban még nem találkoztam a gyermekek háború alatti sorsáról. Történetük epizódokra esik szét, amelyekből ritkán készül országokat átfogó, teljes beszámoló. A számbavételnél nem lehet megfedkezni azokról az intézetekben ápolat, fizikailag vagy szellemileg sérült fiatalokról sem, akik az eutanáziaprogram áldozatai lettek, ahogy az Oradour-sur-Glane-i (Franciaország) és lidicei (Csehország) gyermekmártirokról sem. Elsősorban a megszállt lengyel és szovjet területeken élő kiskorúak vesztették életüket – gyakran szüleikkel együtt, részben harci események, részben nélkülözések miatt.

A holokauszt során a gyermekek különösen sebezhetőek voltak. A nemzetiszocialista erőszak áldozatai faji, vallási, politikai okokból, csakúgy, ahogy szüleik. Az idősebb gyermekek túlélési esélyei valamivel jobbabbak voltak, nekik nagyobb esélyük volt arra, hogy a „jobbik rossznak” számitó kényszermunkára válasszák ki őket.

FOTÓK: WIKIPÉDIA

A soá gyermekei három korcsoportba oszthatók, sorsuk alakulása alapján: csecsemők és kisgyermekek 6 éves korig, fiatal gyermekek 7-12 éves korig és a serdülők 13-18 éves korig.

A zsidók Hitler hatalomra jutása után az ideológia s politika kiemelt célpontjai lettek, fajilag alacsonyabb rendűnek és kártékonyak nyilvánították őket. A soához vezető út gondosan megtervezett jogi lépésekkel volt kiköveztve. A zsidónak minősülő gyermekek a nácik hatalomra jutásától kezdve üldözöttség szenvedtek, a zsidó tanulókat érintő legelső törvények egyike, az 1933. április 25-én közzétett törvény „a német iskolák és egyetemek túlnépesedésének megakadályozásáról” szövelt. Ez a szabályozás a zsidó tanulók létszámát másfél százalékra korlátozta. E törvény alól kezdetben felmentést kaptak a háborús veteránok és a vegyes házasságban élők, tehát nem zsidó házastárssal rendelkezők gyermekei.

1933 áprilisában számos iskola vakációra küldte tanulóit, várva a további intézkedéseket. A náci rasszista

A gyermek- és serdülőkor, amely általában az önfelelt boldogság, a tapasztalatszerzés és kísérletezés kora, a félelem, az elszigetelés és sebezhetőség világává vált.

rendelkezések az 1938. novemberi Kristályéjszaka után minden mértéket meghaladtak. 1938 után a cigánygyerekek is esletek az iskoláztatástól.

A nürnbergi törvények (1935) életbe léptetése után a zsidó gyermekek ellenséges léggörrel találkoztak – korábbi barátai kerülték őket, s agresszív magatartást tanúsítottak velük szemben. Számos németországi zsidó iskolában 1933 után a nevelés sajátos ellenállási formája alakult ki, ezek háttérül és tapasztalatul szolgáltak a későbbi „földalatti iskolákhoz”, melyek gettóban és koncentrációs táborokban jöttek létre.

Véglegesen 1938. november 15-én tiltották meg, hogy zsidó és cigánygyermekek német iskolába járjanak – csak a szegregált zsidó iskolákban folytathatták tanulmányaikat, de ott is csak 1942. július 7-ig.

A gyermek- és serdülőkor, amely általában az önfelelt boldogság világa, a tapasztalatszerzés és kísérletezés kora, a félelem, a létbizonytalanság, az elszigetelés, a beszűkülő látóhatár és sebezhetőség világává vált. A kezdeti időszakban, 1938 és 1940 között még sokaknak sikerült elmenekülniük, s az emberség megnyilvánulásának számos példája ismert.

1939 szeptemberében, Lengyelország megtámadása után a lengyel zsidó gyermekek csapdába estek a németek által megszállt városokban. Gettóba kerültek, kitéve éhezésnek, az időjárás viszontagságainak, járványoknak, zsúfoltságnak, megaláztatásnak és halálnak. A német hatóságok közönyösök voltak, mivel a fiatalokat értéktelennek, kenyérpusztítóknak tartották. A fiatalok többsége gyenge volt a munkára, így ők is lettek a tömegmészárlások első áldozatai. A gyerekek gyakran látták szüleik, rokonai, hozzátartozói meggyilkolását és minden szenvedést megélték, amíg a gázkamráig eljutottak. Rugalmasságuk, alkalmazkodóképességük azonban növelte valamelyest az életbenmaradás esélyét. Az a tény, hogy az ilyen gyermekek közül sokan mégis túléltek a táborokat s hogy szinte valamennyi táborban születtek nap-

lók, költemények, rajzok, festmények, rendkívül figyelemre méltó.

Auschwitz-Birkenauban a beérkező gyermekek többsége egyenesen a gázkamrába került. Az elfoglalt területeken gyermekek ezreit lötték előre megásott tömegsírrokba. A gyermekek – s erről is szólni kell – olykor a megszállt területek agonizáló zsidó önkormányzatai, az úgynevezett zsidó tanácsok vezetőinek ellentmondásos döntései miatt kerültek a haláltáborokba élő első transzportokba – így például a földi gettó zsidó tanácsának 1942. szeptemberi döntése a gyermekek deportálásáról a chetmói megsemmisítő központba. Ugyanakkor másfajta történetekkel is találkozhatunk – a híres pedagógus, Janusz Korczak, a varsói gettó egyik árvaházának igazgatója megtagadta, hogy magára hagyja a reá bízott gyermekeket, elkísérte őket a treblinkai megsemmisítő táborba, osztva sorsukban.

SS-orvosok számos kísérletet is végeztek gyermekeken, melyek sokszor halálal végződtek, mások a nehéz fizikai munkában haltak meg. A kezdeti időszakban, 1938 és 1940 között még sokaknak sikerült elmenekülniük, s az emberség megnyilvánulásának számos példája ismert.

1939 szeptemberében, Lengyelország megtámadása után a lengyel zsidó gyermekek csapdába estek a németek által megszállt városokban. Gettóba kerültek, kitéve éhezésnek, az időjárás viszontagságainak, járványoknak, zsúfoltságnak, megaláztatásnak és halálnak. A német hatóságok közönyösök voltak, mivel a fiatalokat értéktelennek, kenyérpusztítóknak tartották. A fiatalok többsége gyenge volt a munkára, így ők is lettek a tömegmészárlások első áldozatai. A gyerekek gyakran látták szüleik, rokonai, hozzátartozói meggyilkolását és minden szenvedést megélték, amíg a gázkamráig eljutottak. Rugalmasságuk, alkalmazkodóképességük azonban növelte valamelyest az életbenmaradás esélyét. Az a tény, hogy az ilyen gyermekek közül sokan mégis túléltek a táborokat s hogy szinte valamennyi táborban születtek nap-

Most múlt el Pészach, s eszünkbe kell jusszon, hogy ezek a gyermekek nem teheték fel azokat a bizonyos kérdéseket a szédérasztal körül. Azok a napok, a háború napjai bizony mások voltak számukra, de soha nem tudták meg a változás valódi okát. Erről kellene szólni és megírni a túlélő gyermekek élményeit, hogy végre felébredjen a világ. Ezért sajnálom a migráns kisgyermeket is, mert még nem értik, hogy az ember sokszor gonosz és önző.

Am a világ hallgat. A zsidóság feladata lenne az emberség lelkiismeretének felébresztése. ■

Csak tökösen

..... Ceglédi Zoltán

Megalkuvó szabadság, kompromisszumos szabadság, részleges szabadság? Na, olyan nincsen. A szabadság, az nem csak „mentesség”, de lehetőség is. Mindjárt elmagyarázom.

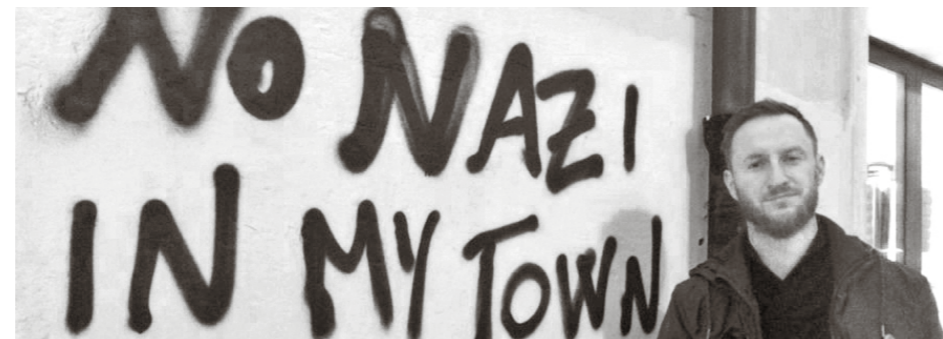
Aki hozzám hasonlóan a munkája egy jelentős részét a nyilvánosság előtt gyakorolja, és az arca, a neve, a jelenléte az egyik munkaeszköz, pláne egy olyan megosztó témában, mint a közélet elemzése-kommentálása (extrán nehezített pálya: liberálisként), az egy dolgot hamar megtanul. Arra gondolok, hogy az engem (fel- vagy félre-) ismerők egy jelentős része bizony utálni fog, és ennek hangot is ad. Bele fog nyomarkodni az intim szférámba, és az intellektusával fordított arányú mértékben tesz erőfeszítéseket azért, hogy megbántson és megsértsen.

Teszi mindezt annál határozottabban, annál erőszakosabban, minél inkább hagyom. Mint hihetetlenül gazdag, valamint elképesztően izolált jómódban élő közszereplő (ez itt egy úgynevezett vicc), én is a budapesti tömegközlekedést használom. Elő-előfordul, hogy a

villamoson rájön valaki, hogy honnan ismerős neki az arcom. Ha nem szereti, amit ehhez az archoz társít, akkor ennek a bosszantó felismerésnek gyakran hangot is ad. Maga a meccs pedig itt kezdődik. Mert először csak pusmog, a haverjának. Aztán úgy mondja, hogy még színelg az illetőhöz beszél, de már olyan hangerővel, hogy biztos legyen benne: én is hallom. Utána már rám is fordul, vizslatja az arcom, aztán felém lép, itt már hozzám beszél, emeli a hangját, és az „itt van az izé, tudod” susmus igen hamar átvált bűdös zsidózásba meg mocskosbuzizásba.

Ez, mint azt említettem, pontosan addig folytatódik, amíg vissza nem nyomod az illetőbe. Minél hamarabb, annál hatásosabb. Nem az üvöltözésnél szállunk be a balhéba, hanem korábban. Az első hangosabb megjegyzésnél vissza kell nézni, vissza kell kérdezni, legyen szemkontaktus, legyen neki is rezsije a dolgon. Legyünk azzal mindketten tisztában, hogy ő itt most „belém akar jönni”, ezt én észlelem, és nem hagyom.

A szabadságom ugyanis nem pusztán abból áll, hogy úgymond alapbeállításként mentes vagyok valamely diszkriminatív korláttól, tehát megillet

a törvény előtti egyenlőség, ugyanazért a BKV-bérletért ugyanazokat az üléseket foglalhatom el a villamoson, járhatok ugyanarra az egyetemre, ugyanabba az étterembe, mint bárki más. A szabadságom immanens része, hogy válaszolhatok, kikérhetek magamnak, lehetőségem van véleményt alkotni és ellenkezni.

Izrael állam léte és legfőbb funkciója az én szememben ugyanerre a felismerésre épül. Az elmúlt század közepéig Európa szomorúbb részén folyamatosan hátráltak a zsidók és zsidónak minősített polgárok, a fasizmusba beboruló jogalkotók egyre szűkülő területet hagytak nekik, előbb képletes, majd szó szerinti gettóba terelve őket

nyomukban a villamosról leszállva is tovább üvöltöttek, hogy a razglednicákon megörökített erőltetett menet vége a tragédia és megsemmisülés legyen. Minden egyes nappal, minden újabb törvénycikk által elloptak valamit a szabadságból. A világgégés után ezek a

rezsimek ugyan elmúltak, de a szándékok maradtak: hol lappangva, hol (szerecséltlenebb irányba forduló) helyeken, mint ahol például most én is élek) lassan visszakapaszkodva a politikába, előbb bizarr disztizsorként a széleken, majd egyre inkább központi motívumává válva. Magyarország kollektív mentális állapota most valahol félúton van a huszontpár évvel ezelőtti kívánt és üdvözölt liberális szabadság, illetve a huszadik századi szemétségeket felvezető első zsidótörvények időszakai között.

Ezt pedig nem lehet elbűjással, hátráló kompromisszumokkal kezelni. Csak tökösen. A szabadság és függetlenség kivívása ezt a feladatot is rötta Izraelre. Azt, hogy rögtön szóljon, hogy vegye fel a szemkontaktust, hogy ne vonuljon vissza, hanem óvja és gyakorolja is a szabadságát. Jom Haacmaut épp ezért nem egy lezárt ügy, nem egy merengő, statikus alkalom, hanem egy folyamatos tennivaló, történelmi feladat emlékeztetője. Hajrá! ■

Az az elfeledett zsidókórház

CHUCPA A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚS BUDAPESTEN

„Jó ember voltam, jókor, jó helyen” – mondta mindig Dov Simoni, született Schwarc Ervin, amikor arról faggatták, miért tette mindazt, amit tett a világháború során. Mindig is szerény ember volt – mondja róla Ilona, a felesége. Szerény és titokzatos ember, aki életének csupán utolsó éveiben kezdett el beszélni arról, hogyan mentette meg kétszázéves zsidó életét a második világháború Budapestjén. Történetünk hőse idén márciusban hunyt el, 97 éves korában.

Schwarc Ervin 1919-ben született Budapesten, módos neológ zsidó családba. Jóképtű, megnyerő, szőke fiú volt, tehetségesen zongorázott (csak a zongoratanárt ne utálta volna annyira), evezett és vívott – látszólag könnyű és sikeres élet állt előtte. Mire azonban befejezte a zsidó fiúgimnáziumot, életbe lépett a numerus clausus, így továbbtanulni már nem tudott, nem sokkal azután pedig elkezdődött a háború. A fiatalember először a Szabolcs utcai Zsidókórházban dolgozott, majd behívták munkaszolgálatra.

A képzelt orvos

„A százada a német hadsereget segítette, az üres töltényhüvelyeket szedték fel, nem volt rossz dolguk” – meséli Ilona. A munka során azonban Simoni megsérült, ezért 1944 októberében hazaküldték Budapestre. A Zsidó Kórházban kezelték, ahol már bevonulása előtt is dolgozott, ismerte az intézményt is és annak adminisztratív fogaskerekeit. Jelen volt akkor is, amikor '44 áprilisában az SS lefoglalta az intézményt.

Amikor azonban októberben visszatért a munkaszolgálatból, érezte, tennie kell valamit. Ekkor kezdett el dolgozni grandiózus, merész tervén – a Vöröskereszt Rákóczi úti X. számú szükségkórházának megalapításán. Hogy ehhez miért volt szükség bátorságra? Mert a

Vöröskereszt, csakúgy, mint a hitközség vagy a hadsereg nem hatalmazták fel a fiatalembert semmire, és főleg nem egy új zsidó kórháznak az alapítására.

Schwarc először is létrehozott egy alatergőt – a fiatal medikus alakját. Orvosi táskát szerzett hozzá, amibe gyógyszerek és fecskendők kerültek, igazolást állított ki magának vöröskeresztes levelezőpapírra, amely mint szigorlatozó orvost nevezte meg. Karján vöröskeresztes karszalag volt, a szárd csillag pedig lekerült kabátjáról. Így kezdődött a hatalmas, életmentő kaland.

Miből van egy kórház?

Schwarc először épülethozott keresett – nem tartott sokáig, amíg ráakadt a Rákóczi út 14-re, egy üresen álló la-

kórházra, ahova be is jelentkezett, mint állandó lakos. Eszközökre, berendezésre és személyzetre volt már csak szüksége. Amikor a Szabolcs utcai kórházat áprilisban lefoglalta a Waffen SS, a leltári jegyzőkönyvet is átvették, onnan eszköz, amely a leltáron szerepelt, nem távozhatott.

Pelt azonban egy második lista, egy „kisleltár”, amely az apróbb műszereket vette számba – és amelyekről a németek nem tudtak, Schwarc Ervin azonban annál inkább. „Fogta a listát és elégette, a kórház varrodájában pedig arra kérte a varrónőket, hogy varrjanak belső zsebeket a nővérek kótyéiba” – idézi fel Ilona Dov történetét. Az ápolónők pedig instrukciókat kaptak arra, hogy mit hozzanak ki a kórházból.

Uraim, a személyzet

„1944. november 16. A Magyar Királyi 701-es Idegen állampolgárokat gyűjtő század parancsnokságának, Budapest. Hivatkozással a Nemzetközi Vöröskereszt útján megszerzett munkaerő kiigénylésünkre tisztelettel kérjük, hogy a holnapi nap folyamán megnyíló új kórházunk üzembehelyezésének lehetőségére az engedélyeztet 20 fő helyett 50 főt küldeni.” – szól a levél, amely Nemzetközi Vöröskeresztes papíron érkezett meg annak a századnak a parancsnokságára, ahol maga Schwarc Ervin is munkaszolgálatos volt – és ahonnan saját magát egy hasonló hamis papíron „utalta ki” ugyanabba a kórházba szolgálatra.

Aláírás azonban volt rajta, sőt pecsét is – így november 16-án megjelent 50 munkaszolgálatos zsidó, hogy berendezzék az új kórházat, és hogy végül menedéket találjanak ott maguknak. („Az ötvenből végül huszonkettő maradt, a többi megszökött” – jegyzi meg Ilona.)

A személyzethez természetesen orvosok, ápolók is tartoztak – a kórháznak valóban üzemelni kellett és üzemelt is, ám a foglalkoztatottak hivatalos listáján, amelyet a hivatalos hatóságok megkaptak, igen sok az egyszerű segédápoló és a konyhai személyzet is – ezek voltak a képzetlen, mentésre szoruló zsidók.

„Egyik nap hívták Ervint, hogy egy fiatal lány akar vele beszélni, nagyon sir. A lány menedékkért könyörgött, de a fiatal kórházigazgató nem hitt a könnyeknek. Meg akart bizonyosodni róla, hogy segítségre szoruló zsidóval áll szemben. Mi a következő ünnep? – vizsgáztatta. Pészach – mondta a lány. Lebukott, hiszen Chanuka – mondta Schwarz. De Chanuka az nem ünnep – szíjogta a leányzó. (Valóban, halachikusan Chanuka nem számít chag-nak.) No, adunk magának egy imakönyvet, olvasson fel belőle – mondta Schwarz, hogy meggyőződjön róla, valóban zsi-

dó lánnyal áll szemben. Nem kell nekem ahhoz könyv, felmondom fejből.” Szabó Éva így lett kisegítő a konyhán – a háború végéig.

Pecsétek és igazolványok

Ilona óvatosan nyitja ki az orvosi táskát, amivel hóna alatt Ervin ki-be járt a gettóba. Tökéletesen beszélt németül, szőke volt és kékszemű és mindig kifogástalanul volt felöltözve – sohasem fűlelték le. De még ha meg is állították volna, igazolványok és igazolások garmadája állt volna rendelkezésére. Az már más kérdés, hogy ezek mind hamis papírok voltak, amelyek zseniális piramisok épültek egymásra.

Az első papír a svéd nagykövetség által kiállított (hamis) Passschluss volt, amely védelem alá helyezte tulajdonosát. Schwarc ezzel elment egy magyar közjegyzőhöz, hogy a svéd dokumentumhoz tartozó fényképet hitelesítse. Ennek köszönhetően, mintegy áttételesen hitelesítette a hamis svéd papírt is (hiszen ha a hozzá tartozó fényképen okmánybélyeg van, akkor nyilván maga a dokumentum is valós). Volt azonban orvosi igazolványa és számos papírja arról, hogy ő a Vöröskereszt X. szükségkórházának vezetője. Az, hogy a Vöröskereszt nem tudta, hogy van ilyen kórháza, nem számított különösebben – ahogy az sem, hogy nem volt sem VII-es, VIII-as, sem IX-es szükségkórház. Csak az az egy, a X-es.

„Azokban az időkben elég volt, ha volt az embernek egy papírja, amin pecsét volt és aláírás – mondja Ilona. – A nyilas suhancok megijedtek az ilyen hivatalos iratoktól.”

Schwarc Ervinnek pedig papírja, pecsétje és aláírása volt – csakúgy, ahogy ezse és bátorsága is.

„Egyik nap, amikor az oroszok már közel jártak, két német katona kopogott be – meséli Ilona. – Tél volt, vastag kabát volt rajtuk – nem lehetett látni, hogy az SS vagy a Wehrmacht katonái-e. Ha az előbbieket lettek volna, akkor akár azért is jöhettek, hogy deportálják a kórházban lévőket. Az utóbbiak azonban valószínűleg ártatlanok voltak. Ervin irodájába tessékelt a katonákat – ám közben halkán arra utasította egyik alkalmazottját, hogy fűtsön be, de úgy, ahogy addig még soha. Egy negyed órával később a két tiszt meg is szabadult a kabátjától – és a kórház fellélegezhetett. Nem az SS-től érkeztek.”

Felszabadulások, nemi betegségek

A felszabadulás idején 240 fő élt a kórházban – a személyzet, betegek és volt betegek, akik nem tudtak (és akartak) máshova menni. Ahogy azonban a németek elhagyták Budapestet, úgy készültek fel a lakosok (zsidók és nem zsidók egyaránt) a borzalom következő hullámára – az orosz hadsereg ér-

kezésére. Schwarc Ervinnek azonban erre is volt megoldása. Az egyik, oroszul beszélő ápolónő segítségével egy lepedőre hatalmas feliratot készítettek, amelyet kifüggesztettek az ajtó fölé. Az oroszok messziről elkerülték az intézményt. Nemibeteg-gondozó Intézet – hirdette a felirat a főbejárat felett.

A háború végével Ervin elrakta orvosi táskáját, segédkezett a Budai Zsidókórház újraképzésében és aktív tagja volt a hazai cionista mozgalmaknak. Végül 1949-ben alijázott – szüleivel, nővérel, egy ingaórával és rengeteg elszántsággal. Itt, Izraelben is kórházakban dolgozott – adminisztratív igazgató volt a Tel Hasomerben, a Beilinsonban, kupát cholimot is vezetett, a kis orvosi táskában azonban évtizedekig nem került elő – csakúgy, ahogy a történetek sem, amelyek hozzá kapcsolódtak. „Szerettem a kórházakat, de nem akart orvos lenni – a szervezés volt az erőssége” – teszi hozzá a felesége.

Számos díjjal tüntették ki – illetve tüntették volna, ám ő nem vette át szinte egyiket sem. Az egyetlen megtiszteltetés, amit elfogadott: a 2015-ben Jom Hasoá alkalmával fátylagyűjtőnek kérték fel. Katona unokájával, Araddal gyűjtötte meg a lángot a Herzl-hegyi ünnepségen.

Életének utolsó éveiben kezdett el Simoni mesélni háborús kalandjairól – és nyitotta ki újra a táskát, amelyben ott lapultak a korabeli orvosságok, üveg-

fecskendők és azok az élet és halál fellett döntő pecsétek, amelyek hetvenkét éve a megfelelő kézbe kerültek – egy huszonöt éves ál-doktoranduszéba. ■

Kristóf Juli

Má nistáná?

Singer Arje elbeszélése

GRAFIKA: SALAMON SÁRA

gyerekekre – ezzel folytatták útjukat a fiatal, alig két éves Izrael országába.

A Má nistáná felolvasása előtt pár szót ejtettem Jizkiról és bejelentettem, hogy az első adandó alkalommal én is megszököm és Izrael országában új kibucot fogunk alapítani.

Új kiejtéssel vágtam neki a Hagada szakaszának: „Miben különbözik ez az éjszaka a többi éjszakától?” A család

az én modern héberemet ugyanúgy nem értette, mint nagybácsim hosszú askenáz litániáját.

Csak egy generáció múlt el, és minden megváltozott!

Gyermekeink, akik már szintén nagyszülők, vígan olvassák a Hagadát héberül, unokáink kívülről tudják a Má nistánát, és azt is, hogyan jöttek ki őseink Egyiptom országából. Míg ak-

kor, hatvanhét évvel ezelőtt a családból senki sem értett egy árva szót sem a felolvasásból, addig ma mindenki tudja, mi történt őseinkkel. Akkor aggodva féltünk, mi lesz új hazánk, az arab tengerben vergődő kis sziget sorsa – mára bezionytottuk a világnak: Izrael állama győztesen kerül ki minden háborúból.

Legyőztük párszor Egyiptomot, a rabslolgaság országát. Békét kötöttünk velük, és még el is látogathatunk, ha kedvünk tartja, a piramisok országába, megnézni, hol sanyargatták őseinket.

Pár napja ismét felolvasásra került a Hagada otthonunkban. Az unokák felnöttek már. Tál Izraelben héberül tanul – pár év múlva ő vezeti majd helyettem a szederestét. Eddig mindig ő olvasta fel a Má nistánát. Eleinte leírtam neki latin betűkkel, úgy vágott neki. Pár évvel ezelőtt már tudott annyit héberül, hogy egyedül fel tudta olvasni.

Idén újra kénytelen leszek leírni latin betűkkel a Má nistánát: „Miben különbözik ez az éjszaka a többi éjszakától?” Dédunokám, Clear lesz a soros, ő olvassa majd fel a kérdést. Ez évben fejezi be az első osztályt. Talán segítségre lesz szüksége? Egyik lányomat mellé ültetem, ha netalántán megakadna...

Mi a tanulság? Ám Jisraél cháj – Izraelben és az egész világon. Még itt, a távoli Ausztráliában is. ■

FOTÓK: KRISTÓF JULI, SIMONI CSALÁD

Multikulti kajaparti

KEDVENC ÉTTERMEINK TEL-AVIVBAN

Gyakran mondogatom, hogy Tel-Avivba utazni már azért megéri, hogy az ember végigégye az összes legendás helyi specialitást. Az izraeli konyha rendkívül izgalmas, hiszen a klasszikus közel-keleti fogások és a világ minden pontjáról érkező bevándorlók európai kedvencei egy tányéron landolnak, fergeteges fúziós és autentikus fogásokat alkotva. Ebben az írásban igyekeztem összeszedni a belváros kihagyhatatlan evődeit. Íme a legjobb burger-, szusi-, pizza- és humuszbarok listája. Beteávon.

Steiner Kristóf

Hamm, burger!

Ismertős az érzés, amikor akkora burgert kellene át-harapni, mint egy csecsemő feje, és nem érdemes késsel-villával próbálkozni, mert akkor kimaradhat egy-egy fontos összetevő a mega-szendvicsből! Ilyen hamburgerek érkeznek az asztalhoz az **Agadir**ban, Tel-Aviv legcsodásabb burgerbárjában – ahol még a vegánokra is gondolnak. A hatalmas, szaftos vege „hüspogácsák” feketelencséből, sült hagymából és portobello gombából készülnek, de bármelyik szendvics megpakolható extra avokádóval, vagy akár édes csiliszósban marinált grillezett ananással. Cím: Nachalat Binyamin 2.

Pizza, pizza, pizza!

A pizzakészítést sokan könnyű műfajnak hiszik, pedig a valóságban igazán tökéletes darabdal előrukkolni nem egyszerű. Bár van, aki meglegszik a vastagtésztás, sajttal töltött szélű amerikanizált változattal, másoknak pedig elég, ha a tészta papírvékony és ropogós, az igazán jó, autentikus pizza a közepén vékony, a peremen pedig pufi, égett buborékok ékeskednek – ez a valódi, nápolyi verzió. Tel-Aviv azon kevés városok egyike, ahol a fanatikus pizzamániások akár az **Ízek, imák, szerelmek** című könyvből és filmből ismert legendás pizzériájában, a Da Michelében is érezhetik magukat: a **Da Peppe** (Dizengóf 334.) olasz séfje abszolút autentikus nápolyi pizzákat süt, ezzel kiütve a város eddigi legfelkapottabb, de még így is második legjobb pizzériáját, a **HaPizzát** (Bograshov 51.).

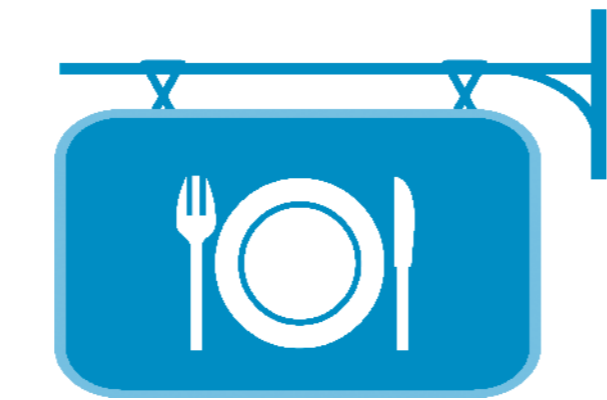
Street food-time!

Bár a street food meglehetősen friss trendnek számít Magyarországon, a világ legtöbb nagyvárosában évtizedek óta álldogálnak „titkos” kajás standok, amelyekről csak a beavatottak tudnak, és felkapott kis talponállók, amelyek rendszerint egy specifikus fogásra szakosodnak. Tel-Aviv legnagyobb piaca, a **Suk HaKarmel** minden street food fan igényét kielégíti: fentről lefelé sétálva a burekásztól, azaz a spenóttal, krumplival vagy sajttal töltött leveles tésztától az indzserán át – amely egy etióp kenyérlepegy tűzpiros curryvel töltve – a dim szumig, azaz kínai gőzgombócig minden kapható. A személyes kedvencem a drúz pita a piac legeljén – arról ismerni fel, hogy egy kendős néni egy fordított wokra emlékeztető tűzhelyen hatalmas palacsintaszerű képződményeket sütöget, amelyeket tabuléval – azaz petrezselymes kuszkuszsallátával –, labanéval – savanyú krémsajttal – vagy humusszal tölt meg. Aki pedig kifinomultabb közegre vágyik, választhatja a péntek délelőttönként nyitva tartó piacot a tel-avivi kikötőben, ahol östermelők és háziasszonyok kínálják a portekáikat a standokon.

Falafel faloda

Aki csak Magyarországon evett falafelt, azt ki kell ábrándítanom – a falafel nem ilyen. Izraelben egyenesen inzulturnaként kezelné a fogyasztó, ha a zöldeglabdácskák előre megsütött állapotban, mikróban melegítve kerülnének a pitába. A **Falafel HaKosem** (King George 85.) – azaz magyarul Falafel Varázsló – a Fehér Város legfantasztikusabb csemegéjét kínálja, ráadásul igény szerint teljes kiőrlésű pitában. Az én kedvencem a „mindent bele” változat extra grillezett padlizsánnal, a falafel szendvicset pedig alaposan meglocsolom tahinivel és ambával – ez utóbbi egy csipős mangómártás, amelytől nagyjából 48 órán át curry-szaga lesz az embernek... de megéri!

Kávét, süti, miegymás

„De mindenekelőtt – kávé!” – hangzik a tel-avivak jelmondata, ennek megfelelően pedig a Fehér Városban kimondottan nehéz olyan kávézót találni, ahol ne egy csésze tökéletességet szolgálnának fel. Az **Anastasiában** (Frishman 54.) rizs-, szója- és házi készítésű mandulatejből is választhatunk – mellé pedig elengedhetetlen a vegán tiramisú. A **Xoho** (Gordon 17) kávézó nem kevesebb, mint egyfajta „mindenki otthonaként” működő társasági tér, fergeteges és egészséges shake-ekkel és csodás süttikkel, no meg izgalmas graffitikkal a falon. A **Tolaat Sfarim** (Maze 7) egyszerre könyvesbolt és kávézó, ahol világklasszis brownie-t készítenek. A **LovEat** és a **Landwer** kávézók pedig Izrael válasza a Starbucks-kultúrára – több tucat üzlettel működő láncolatok ezek, ám valahogy mégsem tűnnek lélektelennek, a kávé és a kaja pedig mindkét helyen fergeteges.

FOTÓK: SALAMON SÁRA, STEINER KRISZTÓF, AGADIR, DAREPPE, FALAFEL HAKOSEM, ANITA, VONG COUL, BENEDECT COIL

Jó reggelt, jó reggelit!

Semmi sem fogható egy izraeli reggelihez – amely a folyton pörgő és rohanó tel-aviviak számára gyakran a legfőbb étkezés – a nap bármely szakaszában. Erre a lehetőségre csapott le a város kedvenc reggeli-bárja, a **Benedict** (Rothschild 29.), amely a hét hét napján, a nap 24 órájában várja a látogatókat elegáns reggelivel. Az én kedvencem a vegán verzió, amely csicszeriborsóból és kesudióból készült omlettből, salátából, péksüteményekből és kávéból vagy frissen facsart gyümölcslebből áll, de egy kis extráért pezsgőkocktélra is cserélhető az ital. Ha pedig az éhes brunch-barátok mind végének, nem szabad kihagyni a **Meshek Barzilayt** (Ahad Haam 6.), egy bio-reggelizőt, ahol a kétszemélyes vegán reggeli egyenesen függőséget okoz.

Ó, szentséges humusz!

A Közel-Kelet legtipikusabb specialitása egyértelműen a humusz – csicszeriborsókrém tahinivel, azaz sezámagpasztával, citromlével, fokhagymával, olívaolajjal, sóval, borssal kikeverve. Ahány ház, annyi recept, ám abban mindenki egyetért, hogy Tel-Aviv (sőt, megkockáztatom, az egész térség) legjobb humusza egy kis arab étteremben, az **Abu Hassanban** kapható. (HaDolfin 1.) Ezért még kivételt is tesztek, és elcsatangolunk a városközponttól: Tel-Aviv óvárosának közelében, Jaffában várja

Ázsiamánia

A **Vong** (Rothschild 15.) nevű vietnami étterem Tel-Aviv Champs-Élysées-jén, a Rothschild sugárúton csábítja a látogatókat kedvenc ázsiai fogással, a gőzölt zsemlecskével, amelyeket igény szerint pakolnak meg mindenféle finomságokkal, nekem minden esetben csipős tofuval. Az izraeli szupermodell, Bar Refaeli kedvenc éttermeként számon tartott **Moon Sushi** (Bograshov 58.) a város egyik legmenőbb bevásárlóutcáján várja a japán konyha szerelmeseit – és a paparazzikat, ha Leo DiCaprio híres exe épp ott tartózkodik. Bár kétségkívül a Moonban Tel-Aviv legjobb szusijáról van szó, ha valakinek vékonyabb a pénztárcája, a **Japanika** Rothschild-Allenby utcasarki bódéjában sem jár rosszul – melynek isteni finom specialitása, a „Japanko” névre hallgató rántott szusi önmagában kimeríti a kajapornó fogalmát.

a humuszrajongókat ez a kis evőde, amely reggel nyolckor nyit, és amint elfogy a humusz, bezár – addig pedig kigyózó sorokban várják a bebecsátást a turisták és helyiek. A legjobb választás a „mesulas” azaz „háromszög”, amelyben klasszikus humusz, ennek forró, főzelék-szerű változata, a maszabaha, és a babfőzelék izraeli tesója, a ful is főszerephez jut, ám ha valaki nem akar a város déli végéig bumlizni (azaz egy mesébe illő sétát tenni a tengerparton), annak remek alternatíva a **Mashawsha Hummus** a város szívében (Pinkser 40.)

Mautner Zsófi tippje

Chili & Vanília blog

A Miznon, Eyal Shani izraeli sztárséf étterme 2011-ben nyílt meg Tel-Aviv King George utcáján, a Meir kerttel szemben. A gourmet gyorsétterem pitákra specializálódott – fűszeres csirkemájjal, fokhagymás garnélával, báránysülttel, vagy éppenséggel sült karfiollal. Utóbbi a Miznon ikonikus fogása: egészben sütik, és papíron tálalják, tahinivel, paradicsomszósszal. Szencziós izű és látványos.

MÉG TÖBB GASZTROTIPP A FEHÉR VÁROSBÓL

A tel-avivi kulináris kultúráról Steiner Kristóf a Szombat folyóirat aktuális számában mesél tovább.

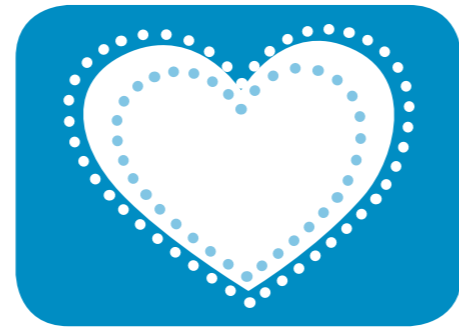

Ha nincs fagy, semmi sincs

Bár a tel-avivi fagyaltozók szinte mind világklasszisok, és giga adagokat adnak, a legeslegjobb kétségtelenül az **Anita**, Neve Tzedekben, a város művésznegyedében (Shabazi 42.). Az egyetlen utcában három üzlettel is büszkélkedő cég évről évre megnyeri az „Izrael legjobb fagyaltja” elismerést, ami nem csoda, hiszen a friss gyümölcsökkel megpakolt fagyasztott joghurttól a gazdag, sűrű csokis és karamellás ízeken át a könnyű gyümölcs-szorbókig mindenben verhetetlenek.

Sunamitnak és kisfiának mesélem

..... Schnapp Lea

Ilyenkor, Pészach tájékán egymást követik a jeles dátumok: az egyiptomi rabságból való kiszabadulás nyolcnapos ünnepe után a soá emléknapja kezdődik, állami rendezvények sorozataival. Alig egy hétre rá újabb gyásznap következik: szabadságunkért, függetlenségünkért vívott háborúink hőseire emlékezünk, és ugyanazon az estén államunk megálmódója, Theodor Ben-Jamin Zeév Herzl jeruzsálemi sírja mellett kezdődhet az örömnappal: Izrael állam 68. születésnapját jelzik majd az égbolton virág alakzatokban kibontakozó tűzijátékok színes fényei.

A függetlenség napja számomra mégis inkább Haifához kötődik. Mert Haifán, ahol jó néhány év-tizeddel ezelőtt partra léptünk rozoga hajónkról, egy életre gyökeret vertem. Ez lett az én egész világom, amely aztán lassan-lassan, együtt a gyerekekkel, unokáimmal és dédunokáimmal áttevődött, velem-velünk együtt átköltözött a fővárosba, és lám, itt is sikerült gyökeret vernünk – de Haifa olyan maradt, mint az első, legszebb és felejthetetlen szerelem.

Egyik könyvem címe: *Haifáról is halljad, Jiszráél*. Magyarul talán mégsem hangzik úgy, ahogyan szívünk-ből, szánk-ból feltör – örömben, bánatban: „Smá Jiszráél!” Bár imánkban az egész Erec Jiszráél benne, Jeruzsálem természetesen külön szentség...

Van, aki azt írta, hogy a Messiás Haifáról fog térni, mivel itt van Elijáhu próféta barlangja – bár így történne!

Hatvannyolc évvel ezelőtt, Erev Pészachkor szabadult fel Haifa. Azon az éjszakán tizennyolc zsidó fiú esett el az angolokkal és arabokkal vívott súlyos harcokban. A Herzl utcán, az első katonai felvonuláson a tizennyolc hőst kísérték utolsó útjára – katonai pompával.

Emlékezem az ott töltött, sokszor nehéz, de boldog évekre, és lelkemből feltör a Smá Jiszráél. Halljad Jiszráél! – szilárdan álltunk a vártán. Akkoriban az olék még nem a Ben Gurion repülőtérre érkeztek, hanem a haifai kikötőbe, mint mi, az ötvenes évek legelején.

Nehéz, küzdelmes évek következtek. És nekem, a Kiskunfélegyházán világra jött, boldog otthonban nevelkedett, majd Auschwitzban véletlenül életben maradt árvának lassan ismét

nagy családom lett. Gyerekeink születtek és nőttek fel, aztán ők is családot alapítottak, unokák jöttek, egyik a másik után, majd a dédunokák is megérkeztek rendre, hogy kárpótoljanak a gyermekként átélt szenvedésekért. Hiszen ez a mi valódi győzelemünk a pusztításunkra törő gonoszság felett!

Az írásom címében szereplő név, a Sunamit természetesen nem tévesztendő össze a Sulamit névvel. Igaz, ritkán fordul elő. Hogy mégis miért

„Bné Bánim ké Bánim – A gyermekek gyermeke is a gyermekek.”

szerettem meg annyira ezt a nevet, az majd később kiderül. Unokáim utbaigazítása alapján megkerestem a Tanachban, és meghatóva olvastam el a bibliai Sunamit történetét, és még azon is elcsodálkoztam, hogy ez is Haifával kapcsolatos. Íme, Sunamit története.

Sunamitnak még nem volt gyermeke, eljött hát a Kármelen élő Elisa prófétahoz gyermekáldást kérni. Elisa megáldotta, és azt is megígérte neki, hogy fia fog születni. Az ígéret valóra vált. A gyermek felcseperedett. Szép volt, okos volt. Majd beteg lett. Meghalt.

Sunamit rohant Elisához: – Hol az áldásod? Jaj, a gyermekem!

Elisa bement egy szobába, karjában az élettelen gyermekkel, a szájába lehelt – és életre keltette. Talán innen ered a ma is használatos életmentő szájából szájba lélegeztetés?

Meg lehetne kérdezni, hogy miért lakott Elisa próféta a Kármelen? Azért,

mert tanítványa volt a Haifán élő Elijáhu próféta, akinek a barlangja ma is vonzza a hívőket. Ugyanarról az Elijáhu próféta beszélek, akit a szederestén a családok az asztalukhoz várnak...

No de térjünk vissza Sunamitra. Olvasóim már ismerik a hármas iker fiúknak: Júdát, Szimchát és Jákovot. Ők voltak a minden csínytevésben sikerrel szereplő kis gézen-gúzok, és egyetlen szóval „slisiának”

Gyermekként öt testvérrel, fiatal nagyszüleivel és még fiatalabb szüleivel élt együtt, és boldogan csatlakozott férje ugyancsak népes és szerető családjához.

És mert az ő családjában is akad magyarul tudó és beszélő, az Új Kelet hasábjain kuldöm nekik szerető jókívánságaimat.

Sunamittal történő beszélgetéseink egyik fő témáját természetesen továbbra is a hármas iker legendás csínytevései alkotják, köztük is a személyesen 25-26 esztendeje átélt chanukai vakáció. Rám bízták őket a lányomé, akik Amerikába utaztak az ünnepre. Egyik este Gullivert játszótak a kádban és a törpék szigetére eveztek. Mire észrevettem, akár mi is úszhattunk volna – árviz lett a szalomban. Igaz, akkor még én is sokkal fiatalabb voltam...

Elmeséltem Sunamitnak, hogy férje, Jákov az irántam érzett szeretetével azzal indokolta, hogy „Bné Bánim ké Bánim” – „A gyermekek gyermeke is a gyermekek”.

Az a vakáció tele volt jobbnál jobb programokkal. A Héber Egyetemmen terlenri-kiállítás, séták a városban, negyedik nap a Nyugati Falhoz. A Hamasbir áruház előtt talán tíz méterrel is magasabb chanukia emelkedett büszkén, egy tűzoltókocsi darujja vitte fel hozzá a gyertyát gyújtó, áldást mondó embereket. A kisfiúk úgy érezték, hogy azok ott fenn – Gulliverek. Kisiklottak a kezem között, mászásra készen. Utolsó pillanatban kaptam el őket...

Az utolsó napon megígértem a fiúknak, hogy elmondom a szüleiknek: jók voltak. Az aranyzóke Jákov unokám angyalarca elborult: – Nem fogják elhinni!

Ajánkéntul nyújtom át ezeket az emlékeket Sunamitnak, az újabb kisfiú dédunokám születésére, aki a brit milán az Avraham és Akiva nevet kapta, a szülők két nagypapja után. Ők harmonikus barátságban voltak egymással. Legyen áldott az emlékü! ■

mák „antikok”, de máris kölcsönösen megszerettük egymást.

És ha már antik, akkor legyen antik! Amikor férjével, Jákovval úgy két évvel a fenti beszélgetés előtt Budapesten voltunk, néném-től egy, a nagymamától véletlenül megmaradt arany karkötőt kaptam. Legalább száz éves lehet. Sunamit örömmel csatolta fel csuklójára. Boldog órákat töltöttünk egymás társaságában, szívemet kitártam, hogy szeretettel befogadjam az új unokámat.

Gyermekként öt testvérrel, fiatal nagyszüleivel és még fiatalabb szüleivel élt együtt, és boldogan csatlakozott férje ugyancsak népes és szerető családjához.

És mert az ő családjában is akad magyarul tudó és beszélő, az Új Kelet hasábjain kuldöm nekik szerető jókívánságaimat.

Sunamittal történő beszélgetéseink egyik fő témáját természetesen továbbra is a hármas iker legendás csínytevései alkotják, köztük is a személyesen 25-26 esztendeje átélt chanukai vakáció. Rám bízták őket a lányomé, akik Amerikába utaztak az ünnepre. Egyik este Gullivert játszótak a kádban és a törpék szigetére eveztek. Mire észrevettem, akár mi is úszhattunk volna – árviz lett a szalomban. Igaz, akkor még én is sokkal fiatalabb voltam...

Elmeséltem Sunamitnak, hogy férje, Jákov az irántam érzett szeretetével azzal indokolta, hogy „Bné Bánim ké Bánim” – „A gyermekek gyermeke is a gyermekek”.

Az a vakáció tele volt jobbnál jobb programokkal. A Héber Egyetemmen terlenri-kiállítás, séták a városban, negyedik nap a Nyugati Falhoz. A Hamasbir áruház előtt talán tíz méterrel is magasabb chanukia emelkedett büszkén, egy tűzoltókocsi darujja vitte fel hozzá a gyertyát gyújtó, áldást mondó embereket. A kisfiúk úgy érezték, hogy azok ott fenn – Gulliverek. Kisiklottak a kezem között, mászásra készen. Utolsó pillanatban kaptam el őket...

Az utolsó napon megígértem a fiúknak, hogy elmondom a szüleiknek: jók voltak. Az aranyzóke Jákov unokám angyalarca elborult: – Nem fogják elhinni!

Ajánkéntul nyújtom át ezeket az emlékeket Sunamitnak, az újabb kisfiú dédunokám születésére, aki a brit milán az Avraham és Akiva nevet kapta, a szülők két nagypapja után. Ők harmonikus barátságban voltak egymással. Legyen áldott az emlékü! ■

Kis ország, nagy elmék

MAGYAR DOKUMENTUMFILM-SOROZAT AZ ISRAELI STARTUPOKRÓL

..... Steiner Kristóf

Izrael nem véletlenül nevezik startup nemzetnek: a fiatal vállalkozások, izgalmas találmányok és egyedi összefogások hazájába kalauzoltam el a vs.hu-t. A négyrészes sorozat, amelyben az egész országot bejártuk Cs. Nagy Sándor operatőr barátommal, teljes egészében megtalálható a blogomon, a White City Boyon. Céloom az volt, hogy az országnak egy olyan arcát mutassam be, amelyet a legtöbben nem ismernek: zsidókkal, keresztényekkel, muzulmánokkal, új bevándorlókkal, öreg patriótákkal csevegtem, és amellet, hogy mindannyian meséltek az innovációs szcéna vívmányairól, kicsit az ember és ember, szubkultúra és szubkultúra közötti konfliktusok békés megoldásait is igyekeztünk felfedezni együtt.

Katonadolog

Bár a kötelező sorkatonaság gondolata sokakban elemi ellenszenvet ébreszt, mások pedig a nemzetbiztonságra hivatkozva teljes mellszélességgel támogatják, Izraelben katonának lenni korántsem jelent egyet a fegyverhordozással. Oron Micha őrnagy, az Izraeli Védelmi Erők szóvivője a hadsereg egyik előkészítő bázisán találkozott velünk, ahol 16-17 éves tinédzsereket képeznek ki. Ám laposkúszás és célbalövés helyett az oktatás számítógép előtt zajlik: 2016-ban a cyberbiztonság fenntartása és fejlesztése ugyanis legalább olyan lényeges aspektusa egy nemzet védelmének, mint a berepülő pilóták munkája.

Egyetemes igazság

A Tel-avivi Egyetem nem csak a térség egyik legnevesebb felsőoktatási intézménye, de világszinten is kimagasló eredményeket mutatnak az itt végzett hallgatók. Sokan nem tudják, de az intézménybe palesztin hallgatók is felvételt nyerhetnek, az izraeli arabok pedig a tanulóknál közel egyharmadát teszik ki. Itt működik a StarTau, az egyetem „startup osztálya”, ahová bármelyik hallgató betérhet, ha úgy

érzi izgalmas innováció jutott eszébe. A szakemberek összekötik a diákokat az illetékes egyetemi professzorokkal, és ha az ötlet ígéretesen hangzik, nemzetközi szinten vadásznak hozzá befektetőket.

Arabok és zsidók a közös jövőért

Názáretet legtöbbször Jézus Krisztus nevével kötik össze, ennek megfelelően pedig rengeteg keresztény templom és vallásos iskola áll itt – osztozva a városon a muzulmánok szent helyeivel és a zsinagógákkal. Az utóbbi hónapokban azonban alaposan megcsappant a város turistaforgalma: a terrorcselekmények kapcsán elmaradtak a zarándokok, így az éttermek, üzletek forgalma is csökkent. Fadi Szuidan, egy bátor izraeli arab üzletember abban látja a megoldást, hogy bebizonyítja a térségben élő araboknak – vallják magukat bár palesztinnak vagy arabnak: az egyetlen járható út a béke felé az, ha megbízunk egymásban. Fadi több

tucat arab startupper útját egyengeti, akiknek nem csak irodát és továbbképzéseket biztosít, de még izraeli állami támogatást is szerez a feltörekvő vállalkozók álmainak megvalósításához.

Feltalálómaraton

Egy anekdota szerint amikor az európai önkéntesek kutakat fúrta afrikai falvak kellős közepén, hogy ezzel megkönnyítsék a vízhozó asszonyok dolgát, egyvalakivel nem konzultáltak: a falusiakkal. Amikor a kutak elkészültek után azt tapasztalták, hogy a nők továbbra is a messzi folyóhoz járnak vízért, kiderült: az asszonyok szerint a kút helye nem a központban, hanem a falu szélén lett volna, hiszen számukra afféle társasági program, hogy vízhozás közben végre a férjek és a gyerekek nélkül cseveghetnek az élet nagy dolgairól. Hasonló problémákat igyekszik áthidalni az immáron heted-szer megrendezett TOM konferencia és 72 órás feltaláló-maraton, ahol a mozgássérültek életét megkönnyíteni vágyó találmányok készülnek úgy, hogy a feltalálók bevonják a munkálataikba a leendő használókat is.

A lányok angyalok

A Lean On név most kivételesen nem Major Lazer alias Diplo slágerét hivatott félmjelteni – ez az izraeli telefonos applikáció nem más, mint egy online tanácsadó szolgáltatás nőknek, nőktől. Chedva Kleinhandler ortodox zsidó családból származik. Amikor találkozásunkkor kezét nyújtottam neki, elrántotta előlem a kezét – én pedig nem kapcsoltam időben, így inkább

arcon pusztítottam. Ahelyett, hogy kiakadt volna, csak nevetett: számára a vallásos és szekuláris szubkultúrák együttélése korántsem újdonság, hiszen bár parókat visel és szerényen öltözködik, meetingről meetingre rohan, fejleszt a startupperjét, és különféle feminista szervezetek aktív tagja. Koléganője, Daina szekuláris zsidó, aki Amerikából költözött Izraelbe. Élesen szemlélteti, mennyire nem jelentenek semmit a prűderiát és a vallásosságot összekötő elítélések, hogy mikor Chedva megkérdezte leendő alkalmazottját, ki a szakmai példaképe, az azt felelte: „Madonna” – a Lean On alapítója pedig azonnal felvette maga mellé a michigani lányt.

Csak csajoknak

A „nincs egy rongyom, amit felvegyek” mumus mindannyiunk szekrényében ott settenkedik – az ő kicselezésére született meg a Wishi, egy közösségi oldal, amelyre a világ bármely pontján regisztráló hölgyek felölthetik a teljes ruhatárukat, tippeket adva másoknak arra vonatkozóan, mit viseljenek egy állásinterjúban, randin, szalagavató bálon vagy épp egy átlagos munkanapon. A gondosan összeállított „outfitekben” olyan ruhadarabok is helyet kapnak, amelyek megvásárol-

hatóak közvetlen a Wishi oldaláról – így nem csoda, hogy mára nem csak fashionisták, de profi stylistok és divattervezők is használják, afféle kick-starterként.

Magyar virtus

Azbej Tristan nevet akkor ismerte meg az ország, amikor a gyerehaza.hu alapítójaként – amely külföldre szakadt fiatalokat igyekszik Magyarországra visszacsalítani – Izraelbe költözött. Akkoriban kapott érte hitegetmelet – szerinte azonban a Magyar Nagykövetség tudományos és technológiai attaszejaként ő nagyon is Magyarországnak, sőt, Magyarországon dolgozik. Minderről, és a magyar startupok izraeli jövőjéről, vagy épp izraeli vállalatok magyarországi aktivitásáról beszélgettünk a Tel-Avivi Magyar Nagykövetségen, sőt arra is rákérdeztem, Magyarország és Izrael „barátok”-e. Nos, Facebook-szlenggel élve: „komplikált kapcsolatban” vagyunk...

Aranykorú startupperek

Aki a startup cégekről csakis fiatal yuppie-kra és kreatív hipszterekre asszociál, óriási téved: Izraelben az sem ritka, hogy valaki nagyszülőkorban kezd új vállalkozásba. Eliahu Vaitzman évek óta dolgozott life coachként, így amikor felismerte, hogy szeretett nagymamája szépen lassan lemond az életéről, felvetette: kezdjenek bele közösen valami újba. A brainstorming eredménye egy ma nyolcvan nagymamát foglalkoztató szociális, jótékonyági és üzleti kezdeményezés:

országszerte nagyik tucatjai nőnek zoknikat, amelyeket pofás csomagolásban dobnak piacra. Milli néni, azaz Zokni nagymama saját otthonában látott vendégül, és még – a kedvemért végán módon elkészített – lencselével is megkínált. ■

A dokumentumsorozat megtekinthető a www.vs.hu oldalon, illetve összegyűjtve a whitecityboy.com/2016/03/28/some-call-it-start-up-nation-i-call-it-home/ oldalon.

Magyar Napok Fesztivál

2016. május 6–7.

A tavalyi nagy sikerű, több mint húszezer látogatót vonzó esemény után a Tel-avivi Magyar Nagykövetség megrendezi a második Magyar Napok Fesztivált május első hétvégéjén.

A pénteki és szombati programban folklórelőadások, magyar ételkóstoló is lesz. Örömmel látjuk vendégeink között! Válasszon a gazdag magyar ételkínálatból (palacsinta, lángos, kürtőskalács és további finomságok), élvezze néptáncelőadásainkat, tanuljon új trükköket a Rubik-kocka kirakásához vagy vegyen részt szimultán sakkpartit Polgár Zsófia nemzetközi mesterrel!

A fesztivált Ron Hulday, Tel Aviv-Jafo polgármestere és Nagy Andor, Magyarország izraeli nagykövete nyitják meg május 6-án pénteken 11 órakor. Helyszín: Mitcham Hatachana. A belépés ingyenes.

A netanjai Löw Immanuel Páholó MÁJUSI PROGRAMJA

2016. május 3-án, kedden du. 5 órakor Róna Éva tart előadást „Visszatekintés” címen.

2016. május 24-én, kedden du. 5 órakor Budacsek Marian „A legújabb technika hatása mindennapi életünkre” címen tart előadást.

Mindkét előadásra szeretettel várjuk az előadót és a közönséget Netanján, a Margoa Hotelben!

Zsidó Művészeti Napok 2016

2016. május 28. – június 14.

Idén első alkalommal kerül sor Magyarországon egy új zsidó kulturális fesztiválra, a Zsidó Művészeti Napokra. Még szerencse, hiszen jelentősen megnövekedett az érdeklődés a zsidó kultúra iránt, a ZSIMÚ-nek köszönhetően pedig több lehetőség nyílik mindenki számára, hogy még jobban megismerje a zsidóság gazdag hagyományait.

A magyar közönség mellett minden bizonnyal az egyre nagyobb létszámmal érkező turisták is örülnek ennek a rendezvénynek, mely csak tovább gazdagítja majd Budapest amúgy is gazdag kulturális színterét. Az időpont is ideális, hiszen a színházi évad befejeztével az emberek új programok után néznek – ráadásul júniussal megkezdődik a fesztiválszezon is.

Dr. Vadas Vera neve minden bizonnyal ismerős mindenki számára, aki látogatta a Nyári Zsidó Fesztivált. Személyének köszönhető az eseménysorozat két évtizedes hírneve. A Zsidó Művészeti Napok elindítására már két éve készül, és várhatóan ismét maradandó élményt nyújt majd a magyar inyencek és az ide látogató turisták számára is.

A Zsidó Művészeti Napok eseménycsoportja több színhelyen lesz látható: Budapest mellett vidéken is, Sopronban, Debrecenben és Zalaegerszegben is komoly, színvonalú programok kerülnek műsorra. Ami a fővárost illeti,

számos reprezentatív hely ad majd otthont a zsidó kultúrának, sok más mellett a Zeneakadémia, a Fogasház, a Gödör, az A38 Hajó és a Mazel Tov is. A fiatalok bizonyára nagy örömmel fogadják majd DJ Nadavot és Guy Somronit, akik június 11-én gondoskodnak a szórakozásról, de ide látogató az Amsterdam Klezmer Band is, akik a hagyományos zsidó zenekultúra gazdag tárházát mutatják majd be.

A mozi sem marad ki ebből a széleskörű eseménysorozatból, több olyan izraeli filmet is bemutatnak, amelyet a magyar közönség még nem látott. Ezek között szerepel a *Brooklyn legmérgesebb embere*, *A lakás* valamint *A zsidó bíboros*. Akik pedig inkább irodalomra vágyanak, azok mindenképp látogassanak el június 6-án Ilan Mor, Izrael állam magyarországi nagyköveteinek felolvasó estjére.

A széleskörű eseménysorozat június 14-én záródik a Budapest Bár koncertjével. ■ Lévai György

Vekerdy Tamás: Zsidó könyv

Vekerdy Tamás korunk egyik legnagyobb és legismertebb gyermekpszichológusa – ugyanakkor modern filozófus és bátor véleményformáló is. A magyarországi Waldorf-iskolák és a Waldorf-tanárképzés egyik alapítója, szervezője. Szakemberként elsősorban a kisgyerekek és a kamaszok pszichológiai kérdéseivel foglalkozik, az Iskolázás Szabadsága Európai Fórumának először kelet-európai szövegírója, majd alelnöke.

Zsidó könyv című kötete 2002-ben jelent meg, ám maig szóba kerül előadásain, és nyilatkozataiban is fel-felbukkan a zsidó téma, igaz, többnyire inkább társadalmi, mint kulturális vonatkozásban. „Kozmopolita vagyok – sőt, újabban már, ha tetszik, internacionalista – és a globalizáció híve. Zsidó vagyok – a magyarországi református egyházból már kiiratkoztam, és bár zsidónak még nem tértem be, a fajvédőkkel szemben mindenkor zsidónak vallom magam. Szektás vagyok – és ebben végre követhetem a szintén zsidó názáreti mestert és Pál apostolt, és a kétes származású asszisi Ferenc testvért –, mert a szektákban él a hit” – vallotta az Élet és Irodalom hasábjain.

A ma már többnyire antikváriumokban és az internetes adok-veszek oldalakon felbukkanó „Zsidó könyv” fülszövege sokatmondó:

„Vesztés ügyek... A két világháború között (és ma) zsidónak lenni Magyarországon; 1956-ban tüntetést szervezni (mondjuk inkább: a tüntetésben részt venni) október 23-án; liberálisnak lenni és maradni 1998-ban (és azóta is), ragaszkodva a magyar szabadelvűség nagy hagyományaihoz – csupa vesztes ügy... vagy mégsem?” (Ökonet Kiadó)

Vallás vagy életszemlélet?

AKI KABBALÁT TANUL, AZ ÜZLETI KAPCSOLATAIT IS KITAKARÍTHATJA

A kabbala, a zsidó miszticizmus titkos tana évszázadokon át csak a beavatottak számára volt elérhető. Elrejtették a világ elől félve attól, hogy félreértik és visszaélnék vele. Az utóbbi száz évben azonban nagy változás történt. Rav Kook – a nagy XX. századi kabbalista és Izrael első főrabbi – nyomán ma már bárki tanulhat kabbalát. Sőt, képviselői úgy tartják, hogy ez lehet a kulcs a globális válság megoldásához. A Bnéi Baruch Kabbala Oktatási és Kutató Intézet világszerte élen jár a kabbala oktatásában. A szervezet vezetőjével, Michael Sanilevichsel Vadász Éva készített interjút.

A Bnéi Baruch Petach Tikva-i székhelye modern épület, az alsó szinten könyvesbolt és étterem, feljebb irodák. Értékelem, hogy a kétmillió taggal rendelkező szervezet irodájában a török kávé az interjúm alanya, maga az igazgató készíti és nem valami környezet-szennyező kapszulás atomreaktor. Kávétálat emelkedett-séggel ülnék le beszélgetni Michael Sanilevich ügyvezető igazgatóval, aki egy sportos és jóvágású fiatalember. Azonmód megkérdézném tőle, hogy-hogy ennek a hatalmas szervezetnek az élére állt ahelyett, hogy görög félistennek ment volna. Visszafogott lelkesedést tanúsítva kapcsolom be a diktafont, és átalakítom a kérdésemet.

tucatnyitól a több százas csoportokig. Izraelben harminc helyszínrünk van.

ÜK: Hogyan érik el az embereket?
MS: Elsősorban az interneten keresztül. A tengerentúltra szinte csak így jutunk el. Állandó műsoraink vannak, heti két előadást tartunk, és sok nemzetközi tanulócsoporthoz működik a webpomp segítségével, amely 39 nyelven elérhető. Körülbelül kétféle tanuló van világszerte. Számos kiadványunk is kapható, több televíziós csatornát üzemeltetünk, amelyek műhoddal, illetve kábellel is foghatók. A szájhagyomány is fontos csatornánk: a tagjaink átadják az általuk a szervezetben tapasztaltakat az ismerőseiknek.

ÜK: A célközönséget csak a zsidók jelentik?

MS: Vallási felekezet szerint nem azonosítjuk a tanítványainkat. Sok diákunk van például Törökországban, iszlám országokban is.

ÜK: Miért tanuljon az ember kabbalát éppen a Bnéi Baruchban?

MS: Én mindenkinek azt javaslom, hogy a szívére hallgatva keresse meg azt a képzést, ami a legjobban kielégíti az igényeit. De ha nem a tiszta forrásból, az eredeti Baal HaSzulam könyvekből tanítanak, akkor forduljon sarkon.

A *Szulam* (Létra) Júda Aslag kabbalista rabbi műve, akit műve után Baal HaSzulamnak is neveznek. A Szulam egy szövegmagyarázat a *Zohárhoz*, a Tóra-kommentárok gyűjteményéhez. Azok számára, akik még nem érték el az ún. megvilágosodást, a *Zohár* allegória-vagy legendagyűjteményként is értelmezhető, de a magas szellemi fokokat elért tanítványoknak, azaz a kabbalistáknak a *Zohár* a mélyebb és magasabb észlelés és érzés gyakorlati útmutatója.

ÜK: Érik-e bírálatok a Bnéi Baruchot?

MS: Természetesen igen. Vannak, akik elégedetlenek velünk. Mi a kabbalát minden nép számára elérhetővé próbáljuk tenni, vallási hovatartozásra való tekintet nélkül. A kabbala bölcsellete, a megfelelő emberi kapcsolatok gyakorlása ugyanis mindenkire vonatkozik, és a zsidók feladata a hit megtartása és továbbadása. Vannak persze versenytársaink is – akiket nem feltétlenül tekintünk versenytársainknak. Mi nem állítunk mintákat magunk elé. Csak a kabbala tanait követjük.

ÜK: Mi a válasz az antiszemizmusra a Bnéi Baruch szerint?

MS: Az emberi kapcsolatok javítása, az egocentrikus világnézet eltávolí-

tása. Több ezer éve építjük az egoista társadalmat. A technológiai, gazdasági vagy katonai beavatkozások nem megoldások a problémákra. Tudat alatt érezzük, hogy a megoldás az egységben van. Ezt az egységet pedig ismeri Izrael. Ezért hiszik sokan, hogy a zsidók rendelkeznek a boldogság ajtaját nyitó kulccsal. A kabbalát bölcseletét, azaz a kabbalát kell alkalmaznunk, példát kell mutatnunk az egész emberiségnek. Júda Aslag szerint „az izraeli nép feladata addig dolgozni saját magán, amíg el nem éri azt, hogy az emberek szeressék egymást”. Ez a teremtés magasztos céljához vezető létra. Ha ehhez megtaláljuk a megoldásokat, a világ összes problémáját, beleértve az antiszemizmust is felszámolhatjuk.

ÜK: Mi volt az a XX. századi változás, ami elérhetővé tette a Zohár tanait, a kabbala tanulását?

MS: Véleményem szerint az idő. Baal HaSzulamnak, a XX. század utolsó kabbalistájának kommentárja szerint van egy bizonyos idő, mire a dolgok megérnek a megértésre. A kabbala az emberi kapcsolatok jobbításának kulcsa. Az elmúlt rövid évszázadokban a házastársak válása, az üzleti viszonyok elajlásodása hatással volt az élet más síkjaira is. Ha nincs mentális egészség, az emberi kapcsolatok is megfertőződnek. Erre lehet gyógyír a kabbala tanulása. Én például rendőrtisztként dolgoztam tíz éven keresztül, közben szüntelenül kutattam valamin után, amiről csak feltételeztem, hogy létezik, ami az embert az állattól megkülönbözteti. Ezt találtam meg a kabbalában. A természet titkát, ami az emberek közötti kommunikáció alapja. Amivel az élet különböző síkjain rendet tehetek. Aki kabbalát tanul, az üzleti kapcsolatait is kitakaríthatja.

ÜK: Milyen képük van az eljövendő világról?
MS: A vallás úgy tanítja, hogy jó esetben a halál után a Paradicsomba jutok. A kabbala szerint a Paradicsom nem egy elképzelt jó, hanem az, amiben élek. Arról nem beszél a kabbala, hogy a halál utáni élet hogyan telik, arról azonban igen, hogy a biológiai test eloszlik, de megmarad az elvált vágy a túlélésre, az önmegvalósításra és számos más vágy, amelyeket vagy beteljesítünk, vagy nem. Az út során az ember rájön arra, hogy – bár ez világunk legkomplexebb vágya – nem elég megvalósítania magát. Nem elég,

hogy egy jó családom, egy jó foglalkozásom legyen, hogy maratont fus-sak vagy síeljek, hogy hitem legyen, kell hogy érzéseim legyenek, amik a mozgatórugó felé visznek. Az alapvető erő felé, ami elválasztja a biológiai testemet a spirituális énememtől. A személyiségfejlődés során a vágyaim is fejlődnek. Ábrahám volt az első, aki ezt felfedezte. Maga köré gyűjtötte az embereket és Izrael népének nevezte el őket. A Teremtő szolgálatába állt velük.

ÜK: A Tórárt történelemkönyvnek tekintik?

MS: Nem. Elfogadom, hogy sok történelmi vonatkozása van, mint az egyiptomi kivonulás története, de a Tóra spirituális irányadó is. Így például a kivonulás az egocentrikus életszemlélettől való eltávolodás allegóriája. A kabbala nem a történelmet vizsgálja, arra ott vannak a tudósok. A történelem szubjektív értelmezés kérdése. A kabbala a történelem spirituális vonatkozásával foglalkozik.

ÜK: Rav Dr. Laitman személye nem tárgya bálványimádásnak?

MS: A kabbala szerint bálványimádás az, ha valaki azt hiszi, hogy maga érte el a célját és nem a felsőbb erő határolja vagy segítségével. Rav Dr. Laitman tanító, spirituális vezető, személy szerint én 18 évet tanultam nála. Az elején Michaelnek szólítottuk, de később Rav lett számunkra, ami nagyot, hatalmas jelent. Tőle nem olyan tanácsokat kérek, mint egy rabbittól. Házassági vagy gyereknevelési kérdésekben például nem fordultam hozzá. De a Teremtőhöz való kapcsolatomat velem vitatom meg. A mozgatóerő felfedezését ő mutatja meg nekem.

ÜK: Eseményeiken politikusok is felszólalnak, míg a szervezet azt hirdeti magáról, hogy nincsenek politikai kötődései.

MS: Néhány tagunk rokonságában történetesen vannak politikusok. Ők magánemberként állnak ki nálunk és értünk. Több tízezer ember vesz részt a rendezvényeinken. Sokaknak közülük van politikai véleménye. A politika azonban jó kommunikációs eszköz.

ÜK: Ha bejuttának a Kneszetbe, mi lenne a céljuk?

MS: Mint szervezet nem célunk bejuttatni. A legjobb az lenne, ha mind a százhusz Kneszet-tag tanulna kabbalát. A cél a „szeresd felebarátodat, mint önmagadat” tétel terjesztése a politikában is, amivel segíthet magán az ország és a világ. ■

A Kina-patak völgye

Mi, izraeliek szeretünk kirándulni, ám túlzottan ragaszkodunk a jól ismert, régi útvonalainkhoz, mangal-helyeinkhez. Az a többségnek eszébe se jutna, hogy bemerészkedjen a beduinok földjére, az Arad melletti pusztaság hasadékvölgyeibe és fennsíkjaira – pedig mennyi kincset rejt ez a kietlen vidék!

..... frankpeti

Egy órási autótúrát követően beérünk a sivatagba. Azonnal szétárad bensőnkben a hangulata, és a mindennapi taposómalom egy pillanat alatt nyugalmat fűszerezett békévé változik. Üres az út, ha mégis jön valami jármű, megcsodáljuk: jé, autó!

Csikos szoknyájú beduin nők állnak az út mentén. Láthatóan hozzájuk is betört a fejlődés, már ők is meghaladták a koromfeketét.

Tel-Avivtól Aradig a hét hivatalos beduin település közül öt mellett haladunk el: Rahat, Lakija, Tel Seva, Hura és Kuszeife. Ezen túl tízezrek élnek „el nem ismert” bádóvárosokban és pléhtanyákon. A legtöbb beduin nem ingyenélő, hanem keményen dolgozó ember. A modern élethez való alkalmazkodásnak és az ősi hagyományok megőrzésének összeegyeztetésével küszködnek, az ültetés és a pusztai díszességük közötti ellentétet próbálják megoldani.

Arad nyugati bejárata után délre fordulunk, a művésznegyed felé. A városból kiérve kőborkutya-

csoportok és szemétkorászó hollók színesítik az unalmas és lehagoló utat. Bő kilométer után használaton kívüli repülőtérré érünk. Az unatkozó aradiak hétvégenként itt szoktak krosszmotorozni és mindenféle tárgyakat reptetni.

A nagy semmi közepén ráhajunk az 1400 méter hosszú felszállópályára. Aztán a kifutópálya másik végén kezdődő kék jelzésű rozoga úton, beduin pléhterítések között folytatjuk utunkat. Két kilométer után, az El Puraa központi bádógiskola környékén elveszítjük a túrajelzést. Szemből jövő kocsi fékez mellettünk, kihajol egy göndör hajú beduin, és azt mondja: A Kina wádihoz tartotok? Mussza va-

A túravonalat a Budapestről származó, ma nyolcvan éves Dov Ponio jelölte ki. Dovot, mikor tíz évvel ezelőtt – régi álmát megvalósítva – Tel-Avivból Aradra költözött, megdöbbenett, hogy a város lakosai mennyire nem ismerik a környéket, ezért létrehozott egy csoportot és azóta önkéntes alapon heti rendszerességgel túrákat szervez, vezet, magyaráz, útmutat, oktat, túrajelzéseket fest, történelmi leleteket vesz nyilvántartásba, túrakönyveket ír, környezetet véd, és szívesen megfelel minden kérdésre, mely ember és sivatag kapcsolatáról szól.

Hamar felérünk egy dombtetőre, ahol megszemléljük az első Templom idejéből, közel háromezer évvel ezelőtről származó Uzza romjait. A kereskedelmi és katonai célokot szolgáló ősi erődítmény, melyet a bibliai Kina városával azonosítanak, a Jeruzsálemből induló, a júdeai Hebronon keresztül a Holt-tenger déli részére és Edom hegyeihez vezető régi út felett magasodik. Ez a vár védte a Júdeai Királyság délkeleti határát az onnan gyakran betörő edomitákkal szemben.

A dupla fallal körülvett, negyvenszer ötven méter nagyságú erődítmény oldalain valamikor kilenc torony emelkedett. A szobákban talált, értékes információkkal teleirt cserépedények tanúsága szerint az első Templom időszakának vége felé az edomiták elűzték a környékről Júda törzsét, és a babilóniaiak déli hadtesteként harcoltak Júdea földjének meghódítása

során. Később a perzsák és a görögök is használták a várat, aztán az első században a rómaiak építettek egy kisebb erődöt az eredeti építmény közepére.

A romoktól meredeken lejtő fekete kovakő (tűzkő) sziklán ereszkedünk le a Kina patak medrébe. Ahol az ösvény csatlakozik a wádihoz, fehér jelzés vezet a három víztározó gödörhöz, melyeket még Elizeus próféta utasítására építtetett a három király, mikor hét napig bolyongtak víz nélkül: „Csináljatok itt és ott e patakon árkokat. Nem láttok sem szelet, sem esőt, és mégis e patak megtelik vízzel, hogy ihattok mind ti, mind a ti nyájatok és barmaitok.” Aztán víz-áradat töltötte meg a víztározókat: „Imé vizek jönnek vala Edom útjáról, és megtelék a föld vízzel”. Mind a mai napig telente – még akkor is, ha a környéken nem esik eső – megtelnek ezek a közel ezer köbméter víz befogadására képes víztározók, és egész évben szolgálják a beduin pásztorokat a nyájuk itatásában. Jól láthatók a vödröket felhúzó kötelek által évszázadok során kialakított vajatok.

A víz emberek számára nem iható, de mi hoztunk magunkkal eleget!

A kanyargós patakmederben élvezzük a sivatagra jellemző növényzet gazdagságát: tengerihagyma, sivatagi macskahere, imola, sivatagi szurokfű, silene, papaver umbonatum (májkféle) és még ki tudja mifélek szegélyezik utunkat.

Egy-két kilométer után odaérünk a harminc méter magas Kina zuhataghoz. Készséges beduin vár minket a szakadék szélén, kötelekkel felszerelve. Udvariasan bemutatkozik, Szulemánna hívják, és kérésre is útbaigazit.

Leereszkedünk a kanyon aljára, ahol zöld, poshadt vizű „gev”, vagyis a magasról lezúduló víz által kialakított természetes vízmedence fogad minket. Izrael déli részében ez az egyik legnagyobb és legimpozánsabb pocsolója. Állítólag két méternél is mélyebb az egész évben kintartó víz, persze nyár végére csak néhány tucat centi marad belőle. A környék állatainak paradicsom ez a hely, nekünk annál kevésbé. Csak eső utáni vízcseré után érdemes megmártózni benne. A tíz méter széles medencében tavasszal és nyár elején lehet igazán jókat fürödni, felfrissülni a sivatagi hőségben. Mivel a medencét folyton éri a nap, és a legtöbb hasonló társával szemben mégsem szárad ki, feltételezhető, hogy alján kis forrás bújkol meg, mely a legforróbb nyáron is gondoskodik a folyamatos vízutánpótlásról.

Idén még nem esett elég eső, ezért zavaros a víz, de így is ideális kis sarok ez lepihenni, lassú tűzön

FOTÓK: FRANKPÉTI

kardamos török kávét főzni, bámulni a fölöttünk magasodó hatalmas sziklát.

A medence feletti falon néhány éve arany színű szirti sas pár rakott fészket. Hogy a túrázóknak ne zavarják a nagyon ritkának számító ragadozó madarakat, a szurdok nyugati oldaláról a keletre tették át a vezető ösvényt.

Kellemes séta következik a kanyargós, néhol szűk szurdokban. Esős időben nem lehet itt túrázni, mert magával sodorhat a hatalmas erejű vízáradat, és szerintem forró nyári napokon is érdemes árnyékosabb túraútvonalat keresni.

Sima mészko felületek és apró kőek váltakoznak a lábunk alatt. Kétoldalt hatalmas hegyek meredeznek, és a barna sziklafalon kis barlangnyílások láthatók. Lepihenünk és megebédelünk. Csodáljuk, ahogy e látszólag kihalt vidék valójában hemzseg az állatoktól: néhány, ritkán látható leopárdon túl núbiai kőszáli kecskék, fokföldi szirtiborzok, sokféle madár, köztük fuvalázó dalosseregély, koromfarkú csuk, csutakfarkú holló, sarlósfecske, füstifecske, sivatagi hantmadár, fehérfülű sivatagifogoly, aztán kígyók, gyíkok és bogarak hemzsegnek körülöttünk. Ez a rengeteg élőlény a közöttük lévő szomszédágokkal, territóriumokkal, csatákkal, párkapcsolatokkal, személyes drámákkal az

állatok metropoliszává varázsolja a felületes szemlélődő számára üresnek tűnő sivatagot.

Szűk két kilométer után kereszteződéshez érünk: jobbra vezet a piros ösvény, mi a zöld jelzésen éles kanyarral balra fordulunk. Az elágazás után kapaszkodni kezdünk. Előbb méteres, aztán négy-öt méter magas zuhatagokon mászunk fel. Vigyázni kell a fehér köveken, hogy meg ne csúszunk. Minden kis kapaszkodás után megállunk és visszanezünk. A gyönyörű lépcsőzetes völgy közepén van egy jóval magasabb, hét méter körüli sziklafal, melyen nehezebb felmászni, de amire az olyan, jó erőben lévő, tapasztalt és ügyes túrázó, mint mi, majdnem gond nélkül feljutnak. A gyengébbek tíz méteres kötéllel vágnak neki, van kampó is a rögzítéshez.

Hosszabb emelkedő után egy 554 méter magas fekvő kovakő fennsíkra érünk, ahol elégedetten körbetekintünk: északon az Arad-völgy lejtőivel szegélyezett hebroni hegyek emelkednek, keletről a Moáb-hegyek magasodnak, míg délről az óriási Negev-sivatag terül el. Itt téroros is van, így kielégíthetjük a kommunikációs kényszerünket.

Majd ismét ereszkedünk. Úgy tűnik, hogy minden kanyarban más jön velünk szemben: először Ábrahám, aztán Sára, végül Hágár. Kecskenyájuk és teve-

karavánok vonulnak a hegyoldalokon, számarakon ülő beduin pásztorgyerekek irányításával.

Az utolsó kapaszkodó előtt megpihenünk egy szemrevéltó meggyfaoázisban, aztán a beduinok által raktárnak használt barlangokkal teli wádin áthaladva felérünk a kiindulópontba.

Mussza számára hosszan bámul minket, és melankolikus bögéssel siratja a túránk végét, valamint hogy hazautazva kénytelenek vagyunk visszatérni a fásztó taposómalomba. ■

Ételremekek

(NEM CSAK) PÉSZACHRA

Hónapok óta várjuk a Pészachot – ám sokszor csak az utolsó napokban jut eszünkbe a régi (ősi) kérdés: mit is eszünk majd liszt és hüvelyesek híján? Balázs Ibi siet a segítségünkre egy maréknyi recepttel, amelyek nem csak Pészach alatt, de utána is megállják a helyüket mint gluténmentes finomságok. Jó étvágyat!

Ültetett tojás

Hozzávalók: 2-3 dl tejfől, 2+8 tojás, 100 g reszelt sajt, só

A tejfölt elkeverjük két egész tojással, 3 ek. reszelt sajttal, sózzuk és egy lapos tűzálló tábla öntve felforraljuk. Amikor formi kezd, beleütünk – egyenlő távolságra – nyolc tojást, a tetejüket megsózzuk, és addig hagyjuk gyenge tűzön, amíg a tojások fehérje megalvad. Reszelt sajttal megszórvva tálaljuk. Vajas főtt burgonyát adhatunk mellé.

Hideg tojás pikáns mártással

Hozzávalók: 10+2 tojás, 1 evőkanál mustár, 2 savanyú uborka, ½ citrom leve, olaj

8 tojást keményre főzünk, mikor kihűlt, megtisztítjuk, karikára vágjuk és tábla tesszük. Két tojássárgáját kikeverünk egy evőkanál mustárral, majd állandó keverés közben csöpögtetünk bele két evőkanál olajat, és két apró kockára vágott savanyú uborkát teszünk bele. A két tojásfehérjét egy kevés olajban megsütjük, apró kockákra vágva ezt is belekeverjük, megsózzuk, és ½ citrom levével savanyítjuk. Az egészet jól elkeverjük és a tojászeletekre öntjük. Salátalevéllal díszítjük.

Sült formák burgonyából

Hozzávalók: 1 kg burgonya, 50 g vaj, 4 tojás, só

A meghámozott és kockára vágott burgonyát sós vízben puhára főzzük, leszűrjük és áttörjük. A langyos burgonyával összegyúrjuk a vaját és a négy tojássárgáját, majd óvatosan beleforratjuk a négy tojás kevés sóval keményre felvert habját. A masszát nyomózsákba rakjuk, kikent sütőlapra különböző formájú koszorúkat vagy más figurákat nyomunk belőle, és előmelegített sütőben megsütjük. Kóretként tálaljuk.

Töltött burgonya

Hozzávalók: 7-8 db burgonya, 1 dl paradicsompüré, kevés vöröshagyma, 1 kávéskanál olaj, 1 mokkáskanál pirospaprika, só, ételízesítők, 200 g darált hús

A darált húsból pörköltet készítünk. A burgonyát meghámozzuk, mind egyiknek a közepét kivájjuk, majd a hússal megtöltjük. Egy jénai tálat beolajozunk, kibéleljük a kivált burgonyaforgáccsal, rárakjuk a töltött burgonyákat, burgonyaszeletekkel betakarjuk, és sütőben körülbelül egy óra alatt készre sütjük. Paradicsompürét kevés vízzel kikeverünk, és ezzel megöntözzük, visszatéve a sütőbe a tetejét még néhány percig pirítjuk.

Tipp: két-három perc főzés nem árt előtte a burgonyának.

Zöldséges borjúragu

Hozzávalók: 600 g borjúlapocka (csont nélkül), 2 szál sárgarépa, 1 kis zellergumó, 150 g gomba, 150 g zöldborsó, 5 evőkanál olaj, 3 gerezd fokhagyma, 1 babérlevél, 1 teáskanál kakukkfű, 2 dl száraz vörösbors, 1 dl paradicsomlé, só, törött fekete bors (ízlés szerint), 2 kemény tojás

A zöldségeket megtisztítjuk és egyforma kockákra vágjuk. A húst ugyancsak felkockázzuk, majd a felforrósított olajon megfonnyasztott fokhagymára tesszük. Kevergetés közben addig pirítjuk, amíg a hús minden darabja megfehéredik. Ekkor megsózzuk, megborsozzuk, rátesszük a zöldségeket, és néhány percig tovább pirítjuk. Beletesszük a babérlevelet, beleszórjuk a kakukkfűvet és ráöntünk három deci vizet. Fedő alatt majdnem puhára pároljuk, akkor ráöntjük a bort és a paradicsomlevet. Ezután ugyancsak fedő alatt pároljuk tovább, egészen addig, amíg minden megpuhul. Tábla tesszük, rászórjuk a kis kockákra vágott kemény tojást és sós vízben főtt burgonyával tálaljuk.

Tocsnika

Hozzávalók: 300 g nyers burgonya, 200 g főtt burgonya, 1 tojás, só és bors, a sütéshez étolaj

A nyers burgonyát apró lyukú reszelőn lereszljük és a levét alaposan kinyomkodjuk. Összekeverjük a főtt, áttört burgonyával, a tojással, a sóval és a borssal. A masszából palacsintákat formálunk és étolajban megsütjük.

Csirkemájjal töltött burgonya

Hozzávalók: 8-10 db burgonya, 4-5 db csirkemáj, kevés olaj, 1 kicsi fej vöröshagyma, 1 db zöldpaprika, 1 kk. ételízesítő, só, bors, majoránna.

A megtisztított burgonyát félbevágjuk és félig megfőzzük. Ha meghűltek, kivájjuk a közepüket. Az apróra vágott hagymát és a paprikát olajon kissé megpuhítjuk, beletesszük a felkockázott májdarabokat, sóval, ételízesítővel, majoránnával, borssal megszórujuk, és pici vízzel puhára pároljuk. Megtöltjük a burgonyákat, és kikent jénai tábla téve, forró sütőben kb. 15 percig sütjük.

Burgonyaszelet

Hozzávalók: 500 g főtt, megreszelt burgonya, 50 g burgonyaliszt, 300 g porcukor, 50 g darált dió, 5 tojás, 1/4 csomag sütőpor, baracklekvár

A tojássárgákat a cukorral habosra keverjük és fokozatosan hozzáadjuk a burgonyalisztet, a reszelt burgonyát, a sütőporral elkevert őrölt diót, majd óvatosan beleforratjuk a tojások keményre vert habját. A tésztát kikent, kilisztezett tepsibe simítjuk és előmelegített sütőben lassan megsütjük. A kihűlt tésztát kettévágjuk, az egyik felét megkenjük baracklekvárral, befedjük a másik felével, szeletekre vágjuk és megszórujuk porcukorral.

Almahab

Hozzávalók: 2 tojás, 100 g porcukor, 3 alma

2 tojásfehérjéből kemény habot verünk, elkeverjük a porcukorral, és tovább verve hozzáadjuk a sült almák húsát, amit villával sima péppé dolgozunk el. Addig keverjük, amíg egészen kemény masszát nem kapunk. Pohárba töltjük, jégre állítjuk, és a tetejét néhány szem gyümölcscsel vagy diógerezddel díszítjük.

VEGÁN SAROK

Lecsóval töltött burgonya

Hozzávalók: 8-10 db burgonya, 1 fej hagyma, 2 db zöldpaprika, 2 db paradicsom, 1 evőkanál étolaj, só

A burgonyát meghámozzuk, hosszabban kettévágjuk és sós vízben félig megfőzzük. A vízből kiszedjük és hűlni hagyjuk. A hagymából, a paradicsomból, a paprikából étolajjal lecsót készítünk. A meghűlt burgonya közepét kivágjuk, lecsóval megtöltjük, étolajjal kikent jénai tábla téve, forró sütőbe rogozóra sütjük.

OLVASÓI RECEPT

Gárdos Márta (95) elbeszélése alapján lejegyezte Demeter Annamária.

Pészachi rakottas

Hozzávalók: macesz + száraz bor az áztatáshoz, margarin
A tésztához: 5 tojás, 5 evőkanál maceszliszt, 5 evőkanál cukor
A töltelékhez: 100-200 g darált dió, 100-200 g cukor, citromlé, áztatott mazzola

A tészta hozzávalóiból piskótamasszát készítünk. A töltelék hozzávalóit összekeverjük. Egy nagy láboszt vagy nagyobb kuglófformát alaposan kikentünk margarinnal.

Egy pillanatra beáztatjuk a borbba a maceszt és egy réteggel kibéleljük a formánkat. Erre tortamasszát simítunk, majd ismét áztatott maceszt szintén egy rétegben, erre az ízesített dió felét, majd a tortamassza, ismét áztatott macesz, és így amíg tart a hozzávaló, a végén áztatott maceszsal betakarjuk és apró margarindarabkákkal megszórujuk.

175-180 C fokon 3/4 órát sütjük, ha nagyon pirulna, akkor sütőpapírral betakarjuk.

Jom háácmáutra!

Labor a zsebemben

MÉG OKOSABB LEHET A TELEFON

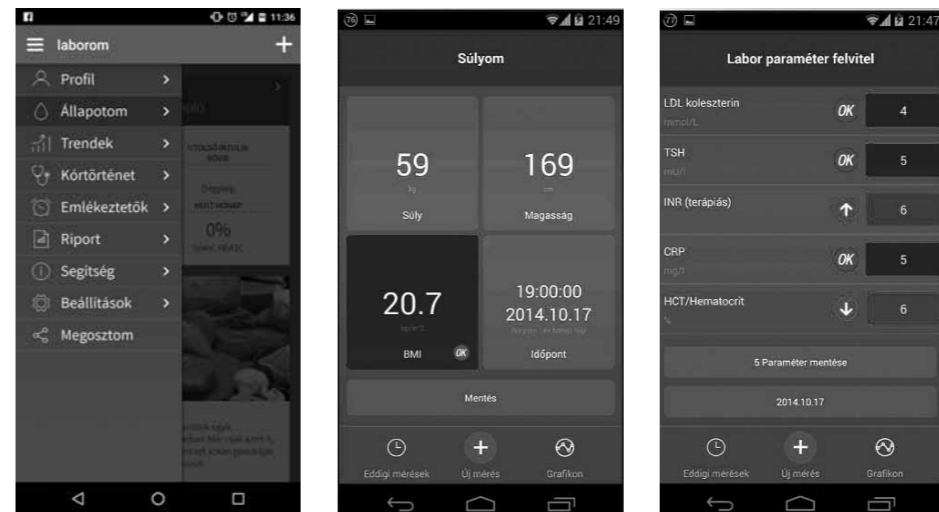
Tizenkét nyelven, digitálisan tárolja egészségügyi információinkat az új magyar alkalmazás.

Digitális egészségügy töretlenül fejlődik, így lehetővé válik, hogy valóban magunk rendelkezünk egészségügyi adataink felett. Egy új alkalmazás – applikáció – segítségével bárhol, bármikor el is érhetjük azokat, akár több nyelven is.

Ráadásul ezt egy ingyenes magyar applikáció és webes felület teszi lehetővé – a világ bármely országában, 12

kapcsolatos legfrissebb cikkek is megjelennek a Laborom applikációban, így sok naprakész érdekességet is olvashatunk az alkalmazáson belül.

A legújabb frissítésnek köszönhetően azonban már nem csak a krónikus betegséggel élőknek nagy segítség az „app”: mindenkinek lapul a fiókjában legalább néhány lelet, és olykor-olykor mindannyian járunk orvoshoz, vérvételre, felülvizsgálatokra. A Laborom alkalmazásban rendezhetjük és egy helyen, biztonságosan tárolhatjuk ezeket. Elmenthetjük hogy hol, mikor

nyelven. Az Androidon és iOS-en is elérhető Laborom alkalmazás legújabb verziójával ugyanis már nem csak vércukor- és vérnyomásméréseinket, súlyunkat, laboreredményeinket tárolhatjuk és gyógyszeraplónkat vezethetjük, de az összes orvosi leletünket is rendszerezhetjük, ráadásul időrendben, az ellátás típusa szerint.

A magyar fejlesztőcsapat alkalmazása szeptemberben jelent meg a két legnépszerűbb okostelefonos platformon, azóta pedig folyamatosan frissül és egyre több nyelven érhető el. Leleteinket és méréseinket mostantól ráadásul bejelentkezés után a web.laborom.org weboldalon is áttekinthetjük.

A Laborom app segítségével könnyen tárolhatjuk és rendszerezhetjük otthoni méréseinket; vércukormérés, inzulin- és szénhidrátbevitel, fotókkal támogatott étkezési napló, vérnyomásmérés, kálóriabevitel, súlynapló, BMI napló. Tetelesen követhetjük az egyes laborértékeink alakulását, valamint beállíthatjuk a gyógyszerjeleket és emlékeztetőt is rendelhetünk hozzájuk. Ráadásul a mindenkori aktuális gyógyszeradatbázisból választhatunk és még fotót is készíthetünk a tablettáról, így nem keverjük össze, hogy mikor melyiket kell bevinnünk. Mindezek mellett már az egészséggel

és milyen vizsgálaton voltunk, milyen műteteink voltak, vagy hogy mikor kell legközelebb orvoshoz mennünk. A közelgő vizsgálatokra az alkalmazás figyelmezteti a felhasználókat, és a vizsgálat után vagy közben jegyzetelhetjük, de az összes orvosi leletünket is csatolhatjuk, így később könnyen megtalálhatjuk azokat.

A webes felületnek köszönhetően pedig még jobban áttekinthetővé váltak az egészségügyi adataink, ráadásul egy esetleges külföldi tartózkodás esetén a fontosabb adataink 12 nyelven állnak azonnal rendelkezésre.

A Laborom rövidtávú fejlesztési tervei között szerepel egy olyan online platform kialakítása magánklinikák részére, ahol az orvosok figyelemmel tudják majd kísérni pácienseiknek a Laborom alkalmazásba felvitt egészségügyi adatait. Ennek köszönhetően az orvosok felkészülten fogadják majd betegeiket, azok teljes történetével tisztában lesznek, így rengeteg időt spórolnak, és pontosabb képet kapnak a páciens előéletéről. A platformon keresztül időpontot is lehet majd foglalni, sőt a páciensek egyenesen oda kapják majd leleteiket, zárójelentéseiket – így a digitális kórtörténetük mindig frissítve lesz. ■

Krasznai Éva

FOTÓ: SALAMON SÁRA

ELVESZVE TEL-AVIVBAN

A Shenkin utca forgataga

TEL-AVIV BOHÉM NEGYEDE

Amilyen kicsi, olyan szövevényes és labirintus-szerű: Izrael kulturális fővárosát nem könnyű kiismerni. Legújabb rovatunkban a Fehér Város környékeit mutatjuk be röviden – és azt is eláruljuk, hol érdemes shoppingolni, falatozni, vagy koccintani.

A Shenkin utca a város két fontos pontját köti össze: a slum-szerű Karmel piacot, ahol zöldségektől street foodon át olcsó szuvenírekig minden van, és a „posh” Rothschild sugárutat, amelyet Tel-Aviv Andrássy útjának is nevezhetnénk.

A két világot összekötő bevásárlóutcát a nyolcvanas-kilencvenes években underground színházak és bohém kávézók szegélyezték, mára viszont a város alternatív bevásárlónegyedévé nőtte ki magát. Izraeli tervezők és nemzetközi márkák üzletei sorakoznak egymás mellett, ám az utca eredeti attitűdje máig megmaradt: amíg a kicsik a játszótéren rohangálnak, sodort cigit szippantó, tetovált szülők napoznak a padokon.

Itt rendezték meg a város első melegfesztiválját is, kerekén húsz évvel ezelőtt: a Shenkin kertben egy hatalmas szekrényt építettek fel, amelyből szimbolikusan kiléptek a felvonulók. Mára maga a városvezetés szervezi és finanszírozza a meglefelvonulást, amely a tel-avivi turizmus egyik legfőbb eseményévé és bevételi forrásává vált az évek során.

A legjobb üzlet: A Sabon, az izraeli „Lush” – természetes kozmetikumokat kínálnak, amelyek úgy illatoznak, mint egy gyümölcsöskert, és olyan étvágygerjesztőek, mint egy párizsi cukrászda süteményei.

A legjobb kaja: Az Orna & Ella a város legendás étterme, ahová érdemes előre asztalt foglaltatni. Egyszerű és szerethető, minden felesleges flanc és hajlongás nélkül, az étel pedig egyenesen tökéletes.

FOTÓ: SALAMON SÁRA

Mi teszi a zsidót?

GONDOLATOK A BETÉRÉSRŐL

„No és gyerekek, mi teszi a zsidót?” Az osztály feszülten hallgat. Vajon a sok Tóratanulás? A micvatartás? A jiddiskájt szerete? Megannyi válasz keringett a kisdíákok fejében, ám csupán egy pár másodpercnyi hatás-szünet után a tanítónéni eloszlattott minden kétséget: „Gyerekek, a jó zsidót a papír teszi.”

..... Kristóf Juli

Egy ideális világban természetesen egy ilyen esemény után a zsidó iskolába járó gyermekek összes zsidó szüleje együtt vonak volna be az igazgatóhoz, hogy elintézzék a tanítónéni nyilvános meghurcoltatását, kiprédikálását (by rabbi) és kirúgását. Erős szavak hangoztak volna el – olyanok, hogy antiszemita, náci, negyvenes évek, meg sok hasonló. A botrány teljes lett volna.

Megharcolunk azért, hogy a szüleink elfogadjanak.

Megküzdünk a kérdő tekintetekkel a munkahelyiünkön, amikor pénteken korábban megyünk haza.

De képzeljük most el azt, hogy a tanítónéni, aki könnyek között áll az igazgatói iroda sarkában, egyszer csak megszólal és elcsukló hangon a következőket mondja: „De kérem, kedves szülők, a gyerekek rosszul hallották. Én nem a zsidókról beszéltem, hanem a betért zsidókról!”

Egy ideális világban a szülők haragja nem csillapodott volna – elmondták volna az igazgatónak, hogy minden második budapesti zsidó családban legalább az egyik szülő (ha nem mindkettő) betért, hogy ez félrevezető és hogy kikérk maguknak. A mi nem teljesen tökéletes világunkban azonban nem ez történt volna.

A szülők egyetértően bólintottak volna, kicsit beszélgettek volna az iskolai hanuka-ünnepségről az igazgatóval, majd kiszivárogtak volna az irodából.

„Milyen jó, hogy a mi családunkban nincs betért!” – gondolta volna a szülők egy része, ahogy csemetéje kezét fogva kilépett volna az iskola kapuján. „Milyen jó, hogy senki sem tudja, hogy a mi családunkban van betért!” – gondolták volna a többiek.

A – kissé sarkított – mese befejeztével jöjjön hát egy kis valóság: ahogy a zsidót a cselekedetei, hozzáállása és vallásgyakorlása alapján itéljük meg, úgy válik az egyenlet kicsit bonyolultabbá, amikor betértről van szó. Mert arra ugye mindenki kíváncsi, hogy honnan is származik „a papír”: Bné Brákból? Izraeli főrabbinátusról? Sip utcából? Vagy neadjisten valami reform közösségtől? Ettől függ ugyanis, hogy az illető mennyit tud. Mennyire akarja.

En, mint izraeli betért, számtalanszor láttam elismerő csillanást tekintetekben (Budapesten, Izraelben egyaránt): ja, hogy kint tértél be – akkor rendben van ám, akkor zsidó vagy! És sokszor éreztem együtt olyanokkal, akikről kiderült, hogy „csak” Budapesten tértek be. Szerezték meg a papírt. „Ha igazán akarta, miért nem ment külföldre? Ha tényleg zsidó akart lenni, miért nem csinált rendes ortodox betérést?” És: „Az ilyesmiért bizony áldozatot kell hozni.”

Valóban. Áldozatot. És hozunk is – azok, akik igazi zsidónak térnek be, rengeteg áldozatot hoznak. Lemondanak a tőrüdiről, a tengeri herkenyűkről, a szombati filmnézésről. Megharcolunk azért, hogy a szüleink elfogadjanak. Megküzdünk a kérdő tekintetekkel a munkahelyiünkön,

amikor pénteken korábban megyünk haza.

És persze tanulunk, rengeteget tanulunk. „No persze, a kinti betérés az nagyon nehéz – de a neológ meg a reform az más! Te nagyon okos lehetsz!” Nem. Nem vagyok nagyon okos – inkább nagyon zsidó lehetek, mert amikor arra került sor, annyit minden befelé a fejembe, hogy csak na. Az, hogy a mezűzét pontosan hogyan kell felhelyezni, az, hogy a Templom idején hogyan kellett adakozni, az hogy az anyatej párve. Meg a fontos dolgok is, ugye.

És aztán eljött A Nagy Nap, a hét napja. Bementem, leültem a három dáján elé. A szívem focilabda méretűre nőtt a mellkasomban és kintartóan dobogott, miközben az ujjaim jéghidegek voltak. Teljes bizonyossággal tudtam, hogy nem lesz elég, amit tudok, hogy el fogom fejeitni, hogy pontosan hogyan működött a szegényadomány és hogy mi lesz a parasa négy/hat/tizenkét hét múlva.

Egy tökéletes világban az lenne az igazi betérés, amit a betért komolyan gondol.

És persze nem kérdeztek semmi ilyet. A kérdések nem voltak rettentően egyszerűek – de egyáltalán nem voltak nehezek sem. Hallottam olyanokról, akiknél a híres főrabbinátusi dájának megmaradtak az „és milyen áldást mondasz kenyér után?” szinten. Értetlenül léptem ki a teremből, azt hittem, hogy kivételeztek velem, hogy csak azért, mert remegtem az

FOTO: KRISTÓF JULI

idegességtől, nem mertek alaposan belekérdezn.

Aztán rájöttem, hogy erről szó sincs. Rájöttem, hogy a betértet nem a vizsga teszi, nem az teszi, hogy kik ülnek vele szemben. Ez csupán ceremónia – egy hatalmas, gyönyörű esemény. De a lényeg nem ez, hanem a tanulás. Az a sok-sok hónap, ami alatt magadévá teszed a zsidóság szabályait, ami alatt beléd épülnek, elkezdnek beléd épülni a micvák.

Így leszel jó betért – de így leszel jó zsidó is.

„Azért az mégiscsak más, az izraeli betérés, te jól csináltad, téged senki nem fog kétségbe vonni.” Valóban? Csupán két héttel a mikve után egy betért barátnőmmel beszéltem, aki hüppögve mesélte el, hogyan telefonálták fel a helyi rabbinátustól (ő is a tuti izraelit csinálta meg) azzal, hogy hát ha akarja, most ápréjdelheti a betérését egy haredi hét dinnel.

A tuti betéréshez képest tehát van egy még tutibb, és nyilván a sornak itt nincs vége.

Egy tökéletes világban csak egyszer kellene betérni. Egy tökéletes világban az lenne az igazi betérés, amit a betért komolyan gondol. Egy tökéletes világban annál a kehlánál térnél be, amelyikhez csatlakozni akarsz, és senki sem vonná kétségbe a zsidóságodat még akkor sem, ha zsinagógát váltanál. Egy tökéletes világban a betérés nem olyan lenne, mint egy menü a Mekiben: kicsi, közepes vagy supersize. ■

A HÓNAP SZERZŐJE Lévai György

Ehavi számunkban Lévai György, a nagy múltú és sokoldalú magyar újságíró mutatkozik be, aki évtizedek óta publikál az Új Kelet hasábjain. Bár a magyar közönség sportújságíróként ismeri, mi elsősorban kultúrával kapcsolatos anyagait olvashatjuk.

A pesti „Csikágóban” születtem, a zsidónegyedben. A háború alatt apámat Ukrajnába vitték egy kis malenkij robotra, míg édesanyámat a hírhedt auschwitz haláltáborba. Isteni szerencse volt, hogy mindketten hazajöttek.

Hobbiként kezdtem az újságírást, előbb kisebb lapoknál publikáltam, végül régi „szerelmemnél”, a sportnál kötöttem ki. Az egyetlen magyar sportlapnál, a *Nemzeti Sport*nál dolgoztam tíz éven keresztül, de olyan kisebb kiadványoknak is írtam, mint a *Pesti Riport*. Ugyancsak tíz évig dolgoztam a magyar legfelső sportvezetésnél. Számos sport témájú könyvben jelent meg írásom. A Kossuth Kiadónál jelent meg kétkötetes munkám, a *Magyar Sportenciklopédia*, a *Magyar Sport* című könyvnek pedig több mint felét én írtam. Tavaly látott napvilágot a *90 éves a Magyar Asztalitenisz Szövetség* című könyvem. Jelenleg a sport területén készülő a doktori cím megszerzésére.

Több „legnek” vagyok a birtokosa. Sport témában én írtam az első e-bo- okot (elektronikus könyvet), amely a nyári és téli olimpiákról szól. Ugyancsak „legnek” számít, hogy jómagam voltam az első magyar újságíró, aki a Makkabi Játékokról tudósíthattam.

1993-ban ismertem meg Dán Ofryt, az Új Kelet egykori főszerkesztőjét. Azóta szinte minden héten jelent meg írásom a lapban. Igen sokat tettem azért, hogy a Duna Televízióban sűrűn szerepeljen Izrael, egy körüt alkalmával több részes sorozatot is készítettünk az országról. ■

A HÓNAP BLOGJA Shadai www.judapest.org

Rovatunkban hónapról hónapra meghívunk egy szerzőt, aki zsidóságról, Izraelről vezet internetes naplót. Ezúttal a judapest.org weboldalt mutatjuk be, amely ugyan már évek óta nem aktív, a korábbi bejegyzéseket nézegetve azonban kerek és izgalmas képet kap az olvasó Budapest fiatal értelmiségi zsidó szcénájáról.

A blog szerzője, Bitter Brunó – blog-gemevén Shadai – a Szombat magazinnak mesélt alternatív kezdeményezéséről. Ebből idézünk.

Ha online vagyok, akkor Shadainak hívják, zsidó blogger vagyok. Többemagammal írom bejegyzéseimet a judapest.org blogon. Többségük zsidó popkultúráról, posztmodern „identitáspolitikákról”, alternatív és radikális zsidó kezdeményezésekről, izraeli nyilvános és utcai művészetről szól. Négy-öt aktív bloggerrel dolgoztunk, de volt hogy egy tucat szerző is írt az oldalra. Néhányukkal régóta kapcsolatban voltam, van akit gyerekkorom óta ismerek, másokat viszont szinte teljesen a blogon keresztül ismertem meg. A legfiatalabb „judapest-blogger” 22, a legidősebb 31 éves; a csapatunknak nagyjából felét lányok alkották. Volt köztünk anarcho-

kapalista businesspunk, lubavicsi japánfilmszakértő, orvosból lett író, könyvelő, életművész-gyakornok és városi bringás pszichológus.

Az olvasók között vannak zsidók és nem zsidók, és más hazai zsidó oldalakhoz viszonyítva szerintem sokkal több az olyan olvasó, akik nem kapcsolódnak semmilyen hivatalos zsidó szervezethez. Érzékelhetően van igény arra, hogy túllépve a „virtualitás”-on, kezdjünk el szervezni különböző programokat, például beszélgetéseket, mozizásokat, bulikat, koncerteket.

Offline állapotban Bitter Brunó a nevem, marketing- és piackutatással foglalkozom egy kvalitatív kutatásokra specializálódott cégnél. Budapesten élek, az Újlipótváros lokálpatriótájaként – amiről egy másik közösségi blogot vezetek, www.ujlipotvaros.hu címen. ■

In memoriam Kertész Imre

..... Halmos Sándor

Hosszú betegség után, életének 87. évében, március 31-én elhunyt Kertész Imre Nobel-díjas magyar író. Magyarországon elsősorban a Sorstalanság szerzőjeként, mint a holokauszt-irodalom egyik legnagyobb alakja él a köztudatban, valójában azonban a nyelvi megformálás, a nyelvfilozófia legalább annyira izgatta, mint az irodalom.

elbeszélő hangja, Medve Gábor – aki ráadásul ugyanúgy tizenéves, mint a Sorstalanság narrátora, Köves György – ugyanerről így szól: „Nem jök a szavak. Minél jobban nyúlódik az igazság, s a végső lényeg a hallgatás táján van, csak abba fér bele.”

Kertész a kommunista diktatúrát is nyelvi problémaként közelíti meg *Valaki más* című, 1997-ben megjelent műve elején. Az elbeszélő hang 1991 őszétől kezdi a visszatekintést és a tévében nyilatkozó régi pártvezetőkről ez jut eszébe: „Ezek az emberek rossz nyelvhasználatra tették fel az életüket. Hanem, s ez már súlyosabb, ezt a rossz nyelvhasználatot érvényes konszenzussá avatták. [...] Nem arról van szó, hogy elfelejtse-

nek egy korszakot, mint valami rémálmot: hiszen e rémálom ok voltak, önmagukat kellene elfelejteniük, ha élni akarnak.”

S az auschwitzi túlélő tapasztalatával állapítja meg: „A szabadságot nem lehet ugyanott megélni, ahol a rab-ságunkat éltük. El kellene menni valahová, nagyon messzire innen. Nem fogom megtenni.”

Kertész Imre annyira nem is messzire, Berlinbe költözött, mert – ahogy 2012-ben a *Der Spiegel*nek mondta – úgy érezte, ott jobban megértik, mint hazájában. Vagyis hazájának mindig is Magyarországot tekintette és anyanyelvéről a Nobel-díj kapcsán így nyilatkozott: „Az anyanyelvem egy kis szigetnyelv, így a munkáim német nyelven terjedtek

el – a Nobel-díj a magyar irodalom számára is kitüntetés.”

Talán éppen hazaszerete és az ideartozás hajtotta, amikor 2014. augusztus 20-án – már súlyos Parkinson-kórban szenvedve – személyesen vette át a legmagasabb állami kitüntetést, a Magyar Szent István Rendet Áder Jánostól. (1989-ben már megkapta a legmagasabb irodalmi díjat, a József Attila-díjat, 1997-ben pedig Kossuth-díjjal jutalmazták.)

Voltak, akik furcsállták, hogy elfogadta a kitüntetést az Orbán-kormánytól, de ő erre csak annyit mondott, hogy ő magyar állampolgár, a kitüntetés pedig „a magyar állam elnöke kínálta fel, a magyar állam feje”.

Életét is budapesti otthonában fejezte be. ■

Grünhut Éva
idegenvezető

Izrael – az ajtók mögé bekukucskálva, titkokat keresve, a szívedet követve.
Egyéni, családi, kiscsoportos túrák.

Fedezd fel a te Izraeled!

eva.greenhat@gmail.com
www.facebook.com/eva.greenhat

WHITECITYBOY
Taking you to Tel Aviv

Tel Aviv, ahogy még sosem láttad
WWW.WHITECITYBOY.COM
blog Izraelből, angolul és magyarul

Salamon Sána

Esküvői, családi, portré-, rendezvény-, kedvenc- és ételfotózás Izraelben.

www.sarasalamon.com

Adj, hogy kaphass!

Kabbalista asztrológia Karen Berggel, a Kabbala Központ spirituális igazgatójával

A kos – azaz a héber naptárban a niszán – hava sokaknak olyan, mint a bikának a vörös posztó. Akár a hónap szülöttei közé tartozunk, akár nem, jó, ha a nagy döntéseket nem mostanra időztjük – még akkor se, ha nem győzzük elhessegetni a világmegváltó gondolatokat. Figyeljünk önmagunkra, és vegyük észre, milyen könnyen elragadnak az érzelmek. Ez különösen igaz a kosokra, akik elképesztően impulzívok tudnak lenni.

Ennek legfőbb oka, hogy niszán havát a Mars bolygó kormányozza. A Marsot a háború bolygójának is hívják, energiája most abban is segíthet nekünk, hogy csatába szálljunk a saját önző énünkkel, hogy tudatos, gondolkodó emberként néz-

zünk szembe az életünkben felmerülő konfliktusokkal. Pészach után ugyanis belépünk egy 49 napból álló időszakba, amely az omer nevet viseli. Ez alatt az idő alatt egy olyan belső, lelki utazáson indulunk el, amelynek az a célja, hogy megtaláljuk és eltávolítsuk a személyiségünket gyengítő hibáinkat.

Az omer göröngyös, rázós út, ami kétségkívül próbára teszi spirituális fejlődésünket. Ugyanakkor az ezen idő alatt átélt küszködés egyfajta adrenalinlöket is, ami mint egyfajta üzemanyag segít minket abban, hogy újra felépítsük a vágyainkat. Bár ez igen nehéz, cserébe kabbalisztikus szempontból óriási erejű Fény áll rendelkezésünkre ezen időszak során az univerzumban.

De mégis mit jelent az, hogy „újjáépítjük a vágyainkat?” Természetesen

nem azt, hogy egy vállrántással megszabadulunk a korábbi álmainktól. Épp ellenkezőleg: ez az időszak sokkal közelebb visz majd mindannyiunkat a vágyainkhoz – a régiekhez. Persze csak akkor, ha omer 49 napján észben tartjuk, semmit sem kaphatunk meg úgy, hogy nem dolgoztunk meg érte – legyen szó egy sarokirodáról, egy pár mesés cipőről vagy egy álomesküvőről. Amennyiben mégis könnyen jön hozzánk – egészen biztos, hogy később, valahogyan meg kell majd dolgoznunk érte. Ez a „plusz munka” lehet egy hirtelen jött fejfájás vagy egy váratlan pénzkiesés – a karma ott és akkor talál meg, amikor a legkevésbé számíthatunk rá, és egyszerűen „visszaveszi” azt, ami nem jár nekünk. A vágyaink újjáépítése tehát azt jelenti: a következő hetekben különösen nagy

hangsúlyt kell fektetnünk arra, hogy megbizonyosodjunk arról, hogy amit várunk a sorstól, amiért küzdünk, azt kemény munkával ki is érdemeltük.

Persze nem kell feltétlenül órákon át gyomlálni a kertben vagy elmenni egy gyárba üveget fújni – elsősorban önmagunkon kell dolgoznunk. Ebben az időszakban én mindig azt mondogatom magamban: „Győződj meg arról, hogy a napod legalább tíz százalékát olyasmivel töltöd, ami nem saját – és kizárólag saját – érdek, hanem mások számára is hoz boldogságot.” Ez lehet önkénteskedés, főzés a barátoknak vagy kiugorhatunk a szomszédos parkba összeszedni a szétdobált szemetet. A lényeg, hogy tegyünk meg mindent azért, hogy ne csak megvalósítsuk az álmainkat, de meg is tarthassuk őket! ■

REJTVÉNYSAROK

MŰVÉSZSAROK Mi a címe Aleksander Gierymski 1884-es festményének?

KÜLÖNBSÉGKERESŐ Elrejtettünk öt eltérést a két kép között, találd meg őket!

A rejtvény megfejtését a következő címre várjuk:
Új Kelet 6742297 Tel Aviv, Derech Hahagana 136/17.

KÉPREJTVÉNY Ebben a hónapban Grätzer József legendás képrejtvényein törhetik a fejüket kicsik és nagyok. A Sicc könyvek szerkesztője valaha Karinthy Frigyes személyi titkára volt, és a „rejtvénykirály” néven ismerték. Akinek nem megy, a rejtvények alatt talál egy kis segítséget a megfejtéshez.

 1.	 2.	 3.	 4.
 5.	 6.	 7.	 8.
 9.	 10.	 11.	 12.
 13.	 14.	 15.	 16.
 17.	 18.	 19.	 20.

Segítség a megfejtéshez: 1. ahány ... annyi 2. agg 3. alacsony 4. alatti 5. alá 6. AS 7. az utolsó 8. át 9. átfogó 10. árny 11. árva 12. árván 13. ba... 14. ban 15. békés pár 16. ben 17. benn, kinn 18. bent, fent 19. csuk 20. csupa